

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Natura 2000 ontwerp beheerplan IJsselmeergebied 2013-18

Toetsingskaders

Datum 24 mei 2012
Status Versie nr. 1.0

Voortouwnemer: Rijkswaterstaat

Andere bevoegde gezagen:

concept

Colofon

Uitgegeven door	Rijkswaterstaat
In samenwerking met	Ministerie van Economische zaken, Landbouw & Innovatie, provinsje Fryslân, provincie Overijssel, provincie Flevoland, provincie Gelderland, provincie Noord-Holland en provincie Utrecht
Informatie	www.rijkswaterstaat.nl 0800-6592837 (ma t/m zo 6.00 - 22.30 uur, gratis) contact@helpdeskwater.nl
Samengesteld door	DHV B.V., Rijkswaterstaat IJsselmeergebied en Rijkswaterstaat Waterdienst
Opmaak	DHV B.V., Studio Ilva
Kwaliteitsborging	Rijkswaterstaat Waterdienst, Rijkswaterstaat IJsselmeergebied en Corporate Dienst Rijkswaterstaat
Fotografie	KINA Natuur + Outdoor Stockfotografie, IVVR, Falco Hassink (i.o.v. Provincie Flevoland), Stockbureau Nationale Beeldbank, Jouke Bokma
Kaartmateriaal	Rijkswaterstaat Waterdienst, Witteveen+Bos, Bureau Waardenburg B.V. en Deltares
Datum	24 mei 2012
Status	Ontwerp beheerplan Natura 2000

concept

Inhoud

1	Inleiding 7
2	Toetsingskader zandwinning en nuttig toepassen van sediment voor IJsselmeer en voor Markermeer-IJmeer 9
2.1	Inleiding 9
2.2	Kansrijkheid voor zandwinning 10
2.3	Voorwaarden ten aanzien van wintechnieken en het omgaan met retourwater 13
2.4	Kansrijkheid voor nuttig toepassen van sediment 13
3	Toetsingskader doorsnijding ecologische trekroutes 17
3.1	Inleiding 17
3.2	Werkwijze 18
3.3	Resultaten 21
4	Toetsingskader beroepsvisserij 36
4.1	IJsselmeer en Markermeer 36
4.2	Randmeren 39
4.2.1	Inleiding 39
4.2.2	Kader voor de beroepsvisserij op de randmeren 39
4.2.3	Overige maatregelen 40
5	Toetsingskader jachthavenuitbreidingen 41
5.1	Voorkom effecten op verstoringgevoelige gebieden in de kustzone 42
5.2	Effectbepaling van verstoring op het open water 45
6	Toetsingskader lozingen 53
6.1	Lozingen van stoffen 53
6.1.1	Waterkwaliteitsbeleid 53
6.1.2	Nieuwe lozingen 54
6.1.3	Waterkwaliteitsbeleid, tenzij 54
6.2	Thermische lozingen 55
6.2.1	Waterkwaliteitsbeleid 55
6.2.2	Nieuwe lozingen Nbwet 55
7	Toetsingskader voor jacht, wildbeheer en schadebestrijding in het IJsselmeergebied 57
8	Toetsingskader maaien waterplanten 61
9	Literatuurlijst 63

concept

1 Inleiding

Dit deel met toetsingskaders behoort bij het Natura 2000 Beheerplan voor het IJsselmeergebied, dat bestaat uit een Algemeen deel en 6 gebiedsdelen. Het IJsselmeergebied bestaat uit zes deelgebieden die vanwege de onderlinge relaties samengevoegd zijn:

- 1 IJsselmeer
- 2 Markermeer & IJmeer
- 3 Zwarte Meer
- 4 Ketelmeer & Vossemeer
- 5 Veluwerandmeren
- 6 Eemmeer & Gooimeer Zuidoever

In dit deel zijn alle toetsingskaders ten behoeve van de vergunningprocedure Nb-wet voor toekomstige nieuwe activiteiten of wijziging/uitbreiding van huidige activiteiten integraal opgenomen, zoals afgestemd met de betrokken partijen tijdens het proces van de 2^e fase van de Nadere Effectanalyse (NEA2). De teksten, tabellen en figuren in deze bijlage zijn overgenomen uit hoofdstuk 6 van de NEA2-rapportage (Witteveen+Bos, 2011. Nadere effectenanalyse bestaand gebruik IJsselmeergebied, Fase II).

In totaal zijn er 7 toetsingskaders. Deze komen in onderstaande volgorde aan bod:

- 1 Toetsingskader voor zandwinning en nuttig toepassen van sediment
- 2 Toetsingskader doorsnijding ecologische trekroutes
- 3 Toetsingskader beroepsvisserij (IJsselmeer en Markermeer, Randmeren)
- 4 Toetsingskader jachthavenuitbreidingen
- 5 Toetsingskader lozingen
- 6 Toetsingskader voor jacht, wildbeheer en schadebestrijding in het IJsselmeergebied
- 7 Toetsingskader maaien waterplanten

In de toetsingskaders worden voor de hierin behandelde menselijke activiteiten (enkele van) de aspecten van mogelijke verstoring van instandhoudingsdoelstellingen beschreven waarop het Bevoegd Gezag zal letten wanneer een besluit moet worden genomen over een Nbwet vergunningaanvraag voor een bepaalde activiteit. De bedoeling van deze toetsingskaders is om initiatiefnemers en vergunningverleners van de in deze kaders behandelde (aspecten van) de betreffende activiteiten inzicht te verschaffen in welke aspecten van die activiteiten cruciaal zijn voor wat betreft hun mogelijke effecten op soorten of habitattypen met instandhoudingsdoelstellingen. Zodoende bieden deze toetsingskaders voor de behandelde aspecten van de genoemde activiteiten een gezamenlijk kader waarbinnen vergunningaanvragen door het bevoegd gezag op de onderscheiden activiteiten worden beoordeeld. Daarnaast bieden ze op onderdelen ook voorwaarden waaronder de negatieve effecten van een activiteit kunnen worden beperkt of voorkómen.

In kader:

Aan dit toetsingskader kunnen geen rechten worden ontleend. Het oordeel van het bevoegd gezag in het individuele geval (vergunningaanvraag) is doorslaggevend. Wel is het bevoegd gezag verplicht om bij afwijking van dit kader haar besluit te motiveren.

concept

2 Toetsingskader zandwinning en nuttig toepassen van sediment voor IJsselmeer en voor Markermeer-IJmeer

2.1 Inleiding

In deze paragraaf wordt een toetsingskader voor zandwinning en nuttig toepassen van sediment uitgewerkt. Nieuwe projecten die gedurende de beheerplanperiode worden opgestart, kunnen naast de criteria in dit toetsingskader worden gelegd. Het toetsingskader vormt in dit geval het kader voor de vergunningverlening door het bevoegd gezag. Voor grote (en diepe) zandwinningprojecten geldt tevens een (plan)MER-plicht.

Let wel: dit toetsingskader heeft alleen betrekking op de relatie met voedselbeschikbaarheid voor watervogels (en gaat dus niet in op effecten als gevolg van wegzijging / kwel, optredende vertroebeling tijdens de werkzaamheden, verstoring, effecten bij transport, de aanleg van werkeilanden of het vergroten van de kans op stratificatie).

Het kader gaat in op:

- de kansrijkheid van locaties voor het winnen van zand in het IJsselmeergebied;
- aandachtspunten bij het nuttig toepassen van schoon sediment.

Baggerschip aan het werk op het IJsselmeer

2.2 Kansrijkheid voor zandwinning

Categorieën

Voor de kansrijkheid van een locatie wordt onderscheid gemaakt in 3 categorieën van kansrijkheid in relatie tot Natura 2000:

- *nee, tenzij*: locaties waar zandwinning in principe niet is toegestaan, tenzij een Passende Beoordeling aantoont dat significant negatieve effecten van een specifiek voorgenomen activiteit op de voedselbeschikbaarheid van watervogels kunnen worden uitgesloten, gemitigeerd of gecompenseerd (NB. compensatie is pas aan de orde na het succesvol doorlopen van de ADC-toets). In dat geval kan het Bevoegd Gezag voor wat betreft het aspect van voedselvoorziening voor watervogels toch vergunning verlenen;
- *ja, mogelijk*: locaties waar zandwinning mogelijk kan worden toegestaan, maar waar een toets de effecten van deze zandwinning op Natura 2000 nader dient te onderbouwen omdat significant negatieve effecten op de voedselbeschikbaarheid van watervogels niet bij voorbaat kunnen worden uitgesloten. In deze toets kan ook mitigatie van eventueel optredende effecten aan de orde komen. Op basis van deze toets kan het Bevoegd Gezag besluiten of voor wat betreft het aspect van voedselvoorziening voor watervogels de vergunning kan worden verleend;
- *ja, waarschijnlijk*: locaties waar zandwinning zonder meer kan worden toegestaan, omdat significant negatieve effecten op de voedselbeschikbaarheid van watervogels in het Natura 2000 gebied bij voorbaat kunnen worden uitgesloten. Een Nbwet-vergunning is ook voor deze locaties nodig. In deze gevallen zal echter het bevoegde gezag voor wat betreft de voedselbeschikbaarheid voor watervogels geen belemmeringen constateren voor vergunningverlening en evenmin de noodzaak hebben om ten behoeve van die voedselvoorziening beperkende vergunningvoorschriften te formuleren.

Bovenstaande categorieën zijn bedoeld als handreiking aan initiatiefnemers en kunnen door het Bevoegd Gezag worden gebruikt bij het vaststellen of een vergunning nodig is of niet. Het toetsingskader beoordeelt alleen de kansrijkheid in relatie tot de voedselvoorziening voor watervogels en het voorkomen van waterplanten en driehoeksmosselen en niet in relatie tot andere relevante aspecten (zoals wegzijging / kwel, optredende vertroebeling tijdens de werkzaamheden, verstoring, effecten bij transport, de aanleg van werkeilanden of het vergroten van de kans op stratificatie). Uit dit toetsingskader kan dan ook geen zekerheid worden ontleend dat een initiatief voor vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet in aanmerking komt.

Het staat een initiatiefnemer overigens altijd vrij om (buiten deze kaders om) aan de hand van een Passende Beoordeling aan te tonen dat voor een project een Nbwet-vergunning kan worden gekregen en welke mitigerende maatregelen daar eventueel voor noodzakelijk zijn. Bij de beoordeling van kansrijkheid dient altijd van de meest actuele gegevens over verspreiding van waterplanten, driehoeksmosselen en soorten met instandhoudingsdoelstellingen te worden uitgegaan.

Kaarten op grond van ecologische criteria

Op basis van de nu beschikbare informatie zijn kaarten opgenomen in Figuur 2.1 t/m 2.4 (zie einde hoofdstuk 2) waarin aan de hand van de indeling van categorieën de kansrijkheid ruimtelijk wordt weergegeven. De kaarten zijn gebaseerd op ecologische waarden in het Markermeer en IJsselmeer zelf. Er is geen rekening gehouden met effecten op Natura 2000 waarden elders, als gevolg van veranderingen in de geohydrologie, zoals veranderingen in kwel (relevant voor strook langs de Oostvaardersdijk, waar geen potenties voor planten en

mosselen liggen). Daarnaast bestaat nog de notie dat in het Markermeer-IJmeer maatregelen worden verkend om de Natura 2000 waarden daar te versterken (Werkmaatschappij Markermeer-IJmeer als onderdeel van RRAAM¹ en NMIJ²). Dit is niet in de kaarten verwerkt, maar wel relevant voor de uiteindelijke vergunningverlening.

De ecologische criteria op grond waarvan de kaarten zijn gemaakt bestaan uit de potenties voor waterplanten en mosselen en de rendabele duikdiepte voor mosseletende vogels.

Potentie voor waterplanten

- 1 Alle gebieden met een waterdiepte van minder dan 270 cm in het groeiseizoen. Dit is de dieptegrens gebruikt in de KRW voor planten in ondiepe meren. IJsselmeer en Markermeer behoren weliswaar officieel tot de diepe meren, waarvoor een grens van 450 cm geldt, maar omdat de meren niet zijn gestratificeerd en de ondiepten zich gedragen als ondiepe meren is hier de grens van 270 cm gebruikt. Deze grens betreft een waterdiepte, hier vertaald als actuele diepte bij zomerpeil, het peil dat geldt tijdens het groeiseizoen voor de planten (zomerpeil = -20 cm NAP, dus plantengrens komt overeen met 290 cm -NAP).
- 2 Alle diepere gebieden met een totale waterplantenbedekking van meer dan 5 % op grond van de kartering in 2010 (laatst beschikbare kartering).

Potentie voor mosselen

Alle gebieden met een maximale dichtheid van meer dan 20 ml/m² (biovolume mosselen per oppervlakte eenheid) in het IJsselmeer en 10 ml/m² in het Markermeer, berekend uit alle maxima per punt op het mosselmeetgrid op grond van alle karteringen vanaf 1980. Op deze manier zijn ook locaties waar mosselen inmiddels zijn verdwenen meegeteld als potentiegebied met het oog op het gewenste herstel. De dichtheidsgrenzen zijn bij benadering de mosseldichtheden waarop de begeleidende fauna van ongewervelden verschijnt. Vanaf die dichtheid kan gesproken worden van een 'mosselbank' als leefgemeenschap (naar Noordhuis 2000, Biologische Monitoring Zoete Rijkswateren, IJsselmeer en Markermeer, RIZA rapport 2000.050, Lelystad).

Potentie voor vogels

Alle mosselpotentiegebieden op rendabel te exploiteren diepte voor duikeenden (combinatie duikkosten en kwaliteit van de mosselen), gesteld op 350/400 cm bij winterpeil (foerageerseizoen eenden) in Markermeer en 450/500 cm in IJsselmeer. In het IJsselmeer wordt een grotere diepte gebruikt omdat de mosselen daar een betere kwaliteit hebben zodat duiken tot op grotere diepte rendabel is, en omdat in het IJsselmeer behalve kuif- en tafeleenden ook toppers voorkomen, die gemiddeld wat dieper duiken. Per meer zijn twee varianten weergegeven, gebaseerd op twee maximale duikdiepten.

¹ In het Rijk-regioprogramma Amsterdam-Almere-Markermeer (RRAAM) onderzoeken Rijk en regio samen met maatschappelijke organisaties, marktpartijen en betrokken bewoners of en hoe de ambities op het gebied van wonen, vervoer en ecologie in samenhang gerealiseerd kunnen worden. Op basis daarvan neemt het kabinet eind 2012 een besluit over de concrete invulling van plannen.

² Binnen het programma Natuurlijk(er) Markermeer-IJmeer (NMIJ) onderzoekt Rijkswaterstaat, samen met vele partners, welke maatregelen effectief, haalbaar en betaalbaar zijn om het Markermeer-IJmeer ecologisch gezien gezonder te maken.

Deze criteria zijn als volgt vertaald in de drie klassen:

Ja, waarschijnlijk

- diepte groter dan 270 cm bij zomerpeil en
- bedekking waterplanten lager dan 5 % en
- dichtheid mosselen lager dan 20 ml/m² (IJsselmeer) of 10 ml/m² (Markermeer)

Dus: Geen potenties voor planten en mosselen; negatieve effecten zijn uit te sluiten.

Wel gelden er ook voor deze locaties voorwaarden ten aanzien van wintechniek en omgaan met retourwater (zie paragraaf 2.3), om ongewenste vertroebeling te voorkomen. Ook moet een toets uitwijzen dat er geen negatieve effecten zijn te verwachten op de potentiële geschiktheid van de locatie voor concentraties vangbare vis, vooral spiering. Wanneer de zandwinning voldoet aan deze voorwaarden, is voor deze locaties geen vergunning vanuit de Nbwet benodigd. Naar verwachting zijn de voorwaarden uit vergunning Waterwet en het Besluit lozingen buiten inrichtingen (Blbi) hiervoor voldoende. In dit geval volstaat een melding bij het bevoegde gezag, die controleert of een vergunning inderdaad niet nodig is.

Ja, mogelijk

- diepte groter dan 270 cm bij zomerpeil en
- bedekking waterplanten lager dan 5 % en
- dichtheid mosselen hoger dan 20 ml/m² (IJsselmeer) of 10 ml/m² (Markermeer) en
- diepte groter dan 450/500 cm bij winterpeil (IJsselmeer) of 350/400 cm (Markermeer).

Dus: Geen potenties voor planten, wel voor mosselen maar op te grote diepte voor vogels; negatieve effecten zijn niet uit te sluiten, maar waarschijnlijk niet significant.

Een toets dient voor deze locaties aan te tonen dat significant negatieve effecten kunnen worden uitgesloten. In deze toets dient te worden ingegaan op effecten op waterplanten en driehoeksmosselen in de omgeving van de beoogde locatie, die mogelijk door vertroebeling of verslibbing negatieve effecten ondervinden, maar ook op de potentiële geschiktheid van de locatie voor concentraties vangbare vis, vooral spiering. Indien nodig dienen mitigerende maatregelen te worden getroffen om deze effecten te voorkomen. Indien significant negatieve effecten kunnen worden uitgesloten, dan kan een vergunning waarin de mitigerende maatregelen als vergunningvoorschriften tot uitdrukking komen, voor het beoogde project worden afgegeven. Dit is ter beoordeling aan het bevoegde gezag.

Nee, tenzij

- diepte kleiner dan 270 cm bij zomerpeil of
- diepte groter dan 270 cm bij zomerpeil en bedekking waterplanten hoger dan 5 % of
- diepte groter dan 270 cm bij zomerpeil en bedekking waterplanten lager dan 5 % en dichtheid mosselen (biovolume) hoger dan 20 ml/m² (IJsselmeer) of 10 ml/m² (Markermeer) en diepte kleiner dan 450/500 cm bij winterpeil (IJsselmeer) of 350/400 cm (Markermeer).

Dus: Potenties voor waterplanten of mosselen binnen bereik van duikende watervogels. Negatieve effecten zijn afhankelijk van de aard en schaal van de ingreep waarschijnlijk.

Bovenstaande criteria zijn vanuit het voorzorgbeginsel geformuleerd. Verwacht wordt dat een toets van effecten van zandwinning op genoemde locaties altijd tot significant negatieve effecten zal leiden. Mocht een initiatiefnemer op bepaalde locaties toch mogelijkheden zien voor zandwinning, dan dient in een Passende Beoordeling de afwezigheid van significant

negatieve effecten te worden aangetoond (vandaar *nee, tenzij*) en dienen indien noodzakelijk deze effecten te worden gemitigeerd. Indien mitigatie ook niet (volledig) mogelijk is, kunnen, na het doorlopen van de ADC-toets, effecten worden gecompenseerd.

Vaargeulen

Op de kaarten zijn de belangrijkste vaarroutes aangegeven in de kleuren blauw en groen. Op alle door de beroepsscheepvaart bevaren vaarroutes (zie kaart) is de verwachting, dat op die routes het bodemleven zeer slecht is ontwikkeld vanwege opwoeling. In het kader van de toetsing van bestaand gebruik is dit niet van significant belang gebleken. Ook kunnen vissoorten als spiering zich juist op het 'talud' van de diepere bodem van de vaarroute bevinden. Ingrepen ter plekke van de vaarroutes zullen hierop altijd slechts effecten van tijdelijke of lokale aard hebben en daarmee in de categorie 'ja, waarschijnlijk' vallen. De exacte ligging van de vaargeulen is weergegeven op figuur 2.3 (zie einde hoofdstuk 2).

2.3

Voorwaarden ten aanzien van wintechnieken en het omgaan met retourwater

De winning van zand in vaargeulen vindt voornamelijk plaats met steekzuigers. Deze wintechniek vertroebelt zeer lokaal, alleen bij het bressen (toestromen van het zand-watermengsel naar de zuigermond) zal enige vertroebeling optreden. Bij het gebruik van bijvoorbeeld cutterzuigers zal de vertroebeling wat groter zijn, echter door de ervaring van de zandwinner is deze vertroebeling tot een minimum te beperken; iets grotere aanzuigsnelheid, kop zuigend boven water halen bij onderhoud etc. Wanneer zand via depots of een classificeerinstallatie wordt verwerkt is een watervergunning noodzakelijk waaraan voorschriften met betrekking tot de maximaal toe te stane belasting worden verbonden.

Bij zandwinning en opslag in de beun zijn twee waterstromen te onderscheiden, de AMOB (arm mengsel overboord ook wel LMO genoemd) en het zogenaamde overkoken. De AMOB stroom kan over de gangboorden worden geloosd, echter gebruik van een valpijp (wanneer dit mogelijk is) zal het AMOB in de waterkolom brengen waardoor minder vertroebeling optreedt. Het overkoken (het doorspoelen van het zand om de fijne fractie te verwijderen) zou op een vergelijkbare wijze als de AMOB kunnen worden aangepakt. Wanneer de vertroebeling beperkt blijft tot maximaal 50 m uit het schip en het vertroebelingsniveau binnen een half uur terug is naar de achtergrondwaarde (hierbij dient ook gekeken te worden naar vertroebeling door windinvloed en de al ontstane vertroebeling door de beroepsscheepvaart) zijn nadere eisen niet noodzakelijk.

Zandwinning in gebieden met verontreinigingsniveaus van de waterbodem boven de interventiewaarde (waarde die aangeeft bij welke concentratie sprake is van ernstige of dreigende ernstige vermindering van de functionele eigenschappen van de bodem voor mens, plant of dier) kan nooit zonder Passende Beoordeling vergund worden.

2.4

Kansrijkheid voor nuttig toepassen van sediment

De verantwoordelijkheid voor het zoeken naar mogelijkheden voor nuttig toepassen (in de zin van het Besluit Bodemkwaliteit) van de niet vermarktbare fractie ligt primair bij de ondernemer. De hierboven beschreven categorieën voor de (on)mogelijkheden voor zandwinning kunnen tevens behulpzaam zijn bij een (eerste) beoordeling van geschiktheid van locaties in het perspectief van Natura 2000.

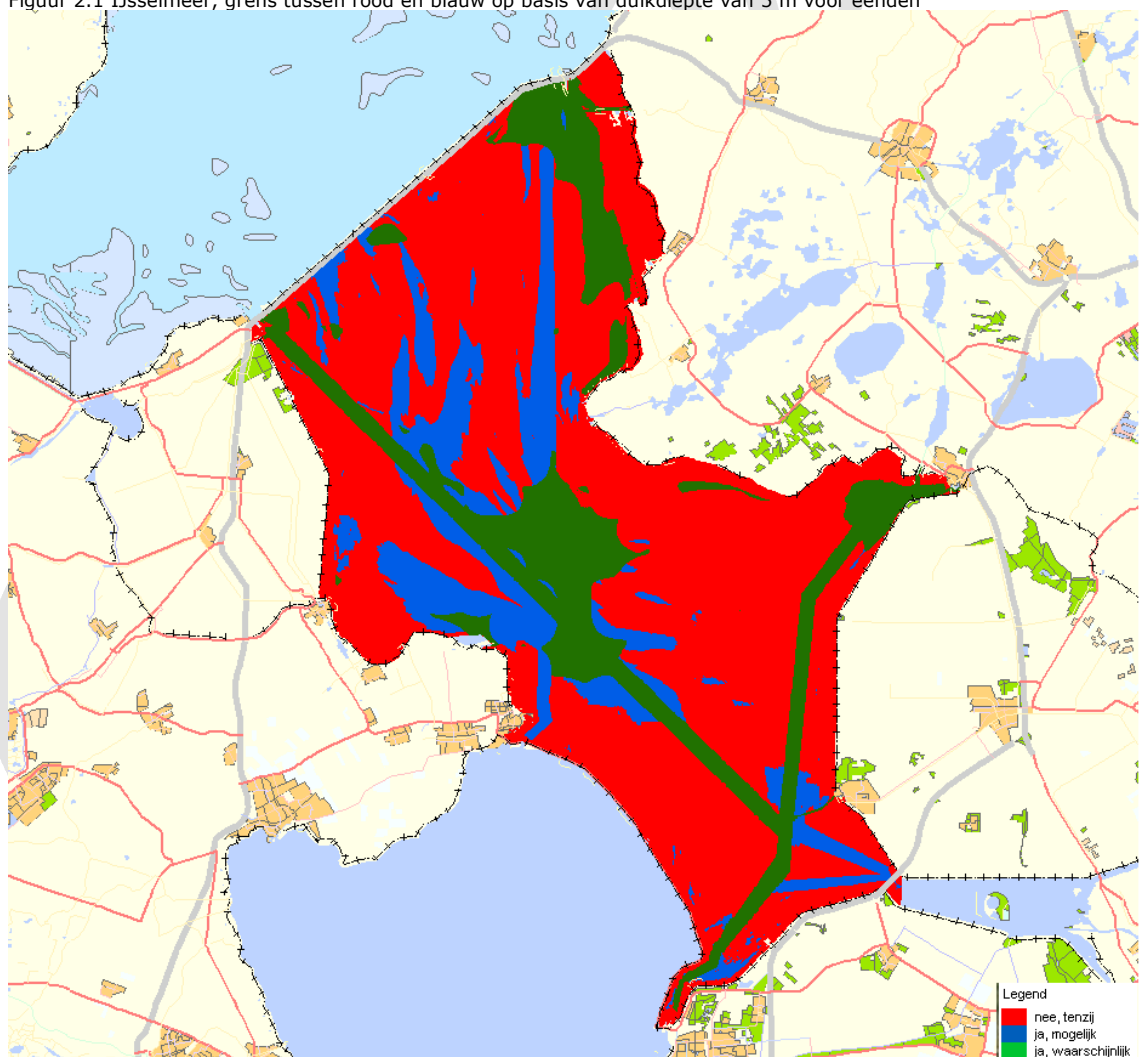
De mee te nemen effecten op Natura 2000 bij het nuttig toepassen van sediment zijn afhankelijk van de kwaliteit van het sediment:

- Bij relatief schoon materiaal dat toegepast wordt als ophoging of vooroever ligt de problematiek in de afdekking van habitattypen (kranswieren, fonteinkruiden en mosselbanken). Dit dient van te voren bekend te zijn. Afspraken over afdekken van

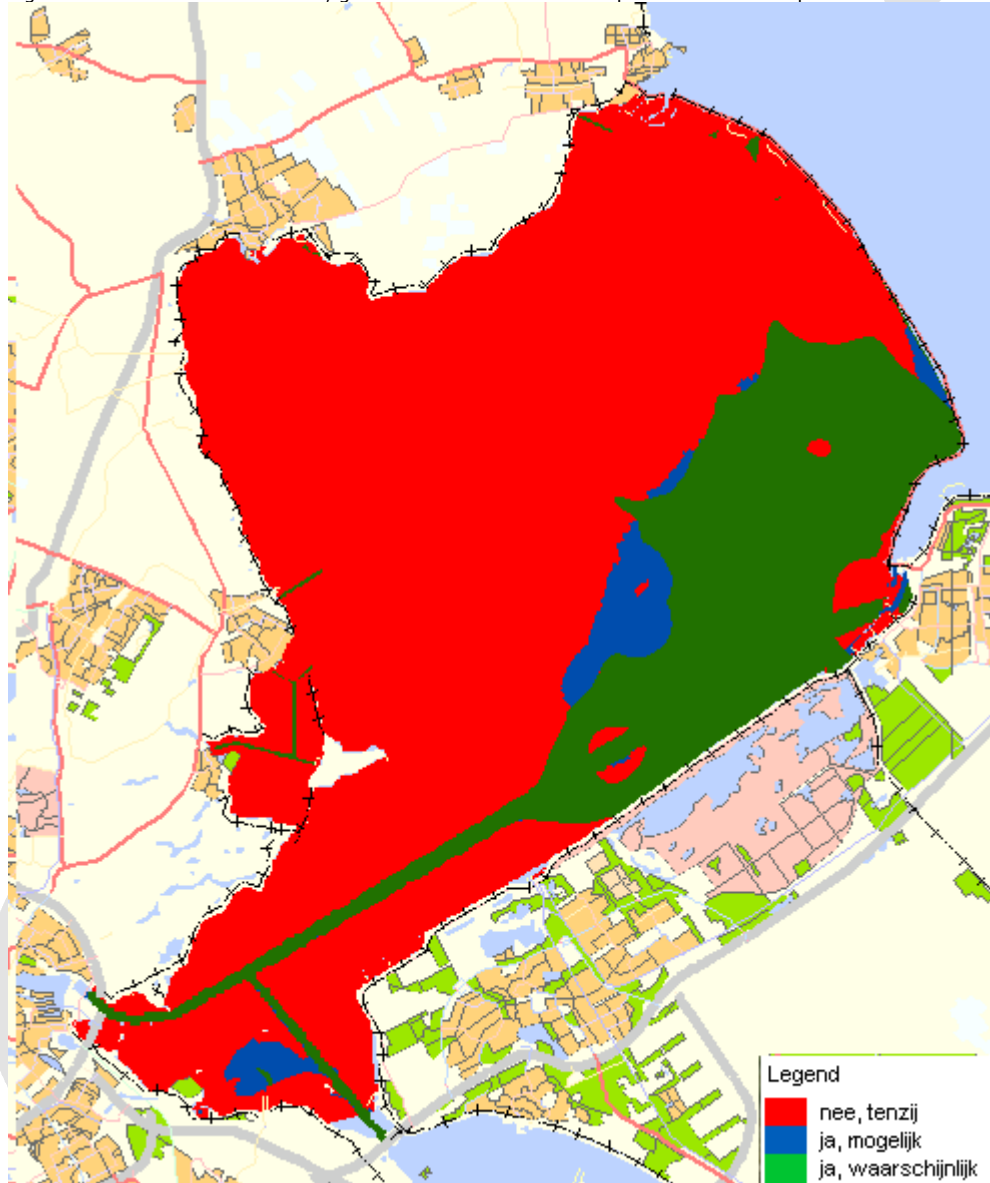
schoner c.q. vuiler materiaal door het toepassen liggen vast in het Besluit bodemkwaliteit. Er dient vooral ook te worden ingegaan op effecten in relatie tot de locatie waar het sediment wordt toegepast en de effecten als gevolg van het nutriëntengehalte (voedselrijkdom) van het toe te passen materiaal op de waterkwaliteit;

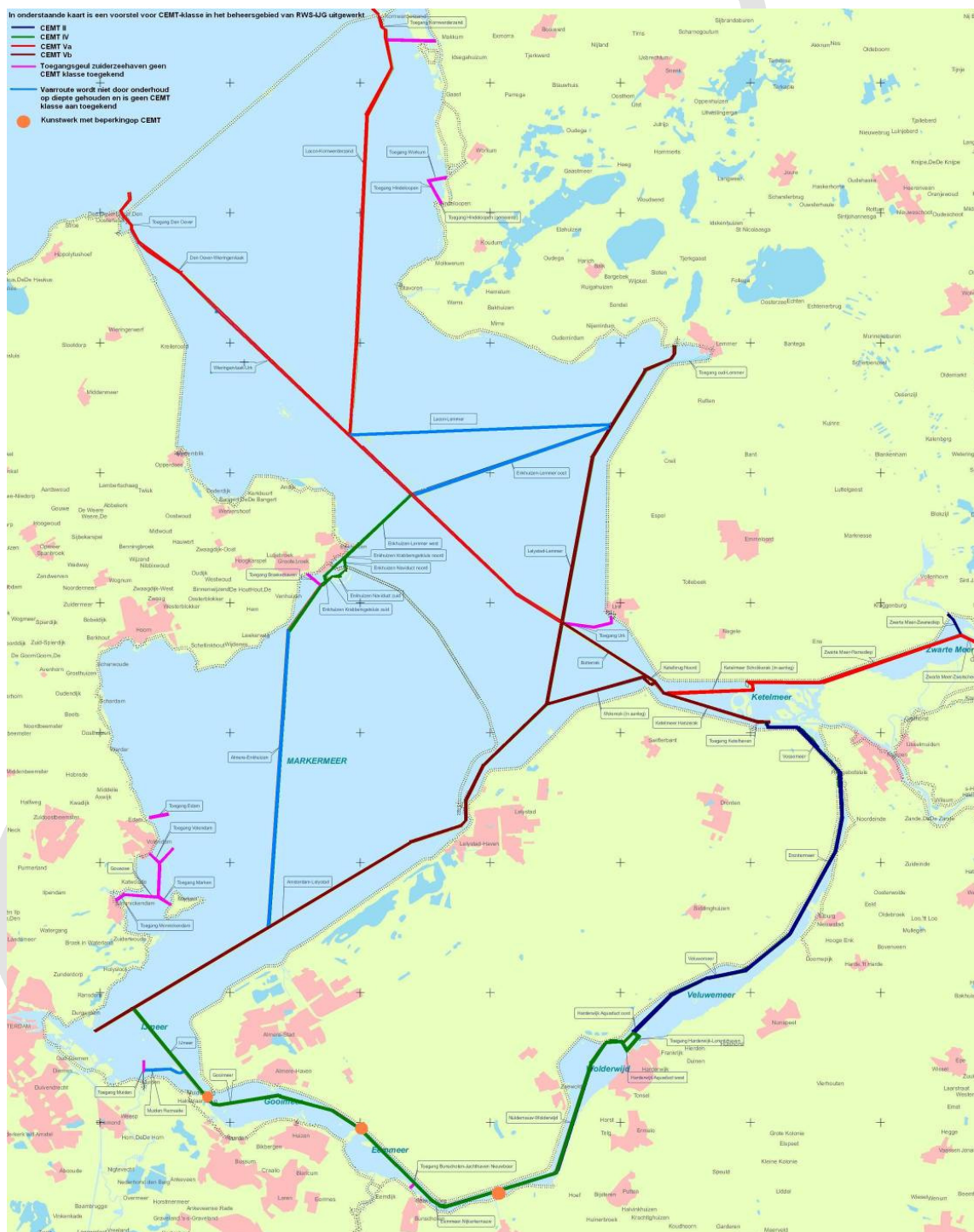
- Bij klasse B gelden de normen uit het Besluit bodemkwaliteit, deze zijn streng genoeg om significante negatieve effecten als gevolg van uitloging van chemische stoffen te voorkomen. Voor het verlenen van een Nbwet-vergunning voor het toepassen van dit materiaal is vereist dat conform het Besluit bodemkwaliteit wordt gehandeld én dat er wordt gekeken naar de mogelijke effecten van afdekking van waterplanten (als habitat en als voedselbron) en mosselen (als voedselbron).

Figuur 2.1 IJsselmeer, grens tussen rood en blauw op basis van duikdiepte van 5 m voor eenden

Figuur 2.2 Markermeer en IJmeer, grens tussen rood en blauw op basis van duikdiepte van 4 m voor eenden

3 Toetsingskader doorsnijding ecologische trekroutes

3.1 Inleiding

Het doel van deze paragraaf is een handreiking te bieden voor Nbwet-vergunningverlening van initiatieven van nieuwe windparken, hoogspanningslijnen en andere hoge obstakels in en grenzend aan het IJsselmeergebied. In het laatste geval is externe werking van toepassing.

Toekomstige ontwikkelingen van onder andere windparken, hoogspanningslijnen, zendmasten en andere hoge obstakels in en rond de Natura 2000 gebieden in het IJsselmeergebied kunnen ongunstig zijn voor tal van instandhoudingsdoelstellingen. Het gaat ten eerste om effecten op de verspreiding van met name vogelsoorten door verstoring van broed-, rust- en/of voedselgebieden. Vogels kunnen objecten in het landschap gaan mijden, waardoor een bepaald gebied rond een windpark, hoogspanningslijn of gebouwen voor gebruik door vogels verloren kan gaan. De verstoringafstand en mate van verstoring verschilt per soort en type ingreep. Ten tweede gaat het om verstoring van vlieggedrag. Vogels kunnen hun vliegroutes verleggen bij nadering van obstakels op hun route. Een lijn van windturbines kan zo een barrière vormen in een vliegroute. Dit zou theoretisch kunnen leiden tot het onbereikbaar of onbruikbaar worden van rust- of voedselgebieden. Tenslotte kunnen vogels met windturbines, hoogspanningslijnen, zendmasten en gebouwen in aanvaring komen. Dit gevaar is voor de meeste soorten overdag bij slecht zicht en 's nachts het grootst. Afhankelijk van locatie, object (aantal, type, omvang) en aanbod vogels kan het aantal aanvaringsslachtoffers op jaarbasis oplopen tot vele tientallen exemplaren per turbine of kilometer hoogspanningslijn.

Windmolens langs de IJsselmeerkust

Om in de beheerplanperiode zoveel mogelijk rekening te kunnen houden met de instandhoudingsdoelstellingen is inzicht gevraagd waar knelpunten tussen voornoemde obstakels en instandhoudingsdoelstellingen kunnen optreden. De drie hiervoor beschreven typen effecten kunnen worden samengevat onder de noemer connectiviteit (het bereikbaar en beschikbaar houden van benodigd rust- en voedselgebied, rekening houdend met directe sterfte als gevolg van aanvaringen). Voorliggend hoofdstuk beschrijft voor het IJsselmeergebied waar gebiedsdelen liggen die van belang zijn voor connectiviteit met het achterland. In dit hoofdstuk wordt aangegeven waar gebiedsdelen liggen waar instandhoudingsdoelstellingen knelpunten kunnen ondervinden van nieuwe obstakels en extra aandacht behoeven van bevoegd gezag indien een vergunningaanvraag voor 'obstakels' wordt ingediend. Dit toetsingskader gaat niet in op de (on)mogelijkheid om waar dan ook binnen het IJsselmeergebied een dergelijk initiatief te ontwikkelen, dat zal per geval in detail getoetst moeten worden. De effecten van de nu aanwezige hoog opgaande structuren zijn getoetst in de Voortoets (referentie 2).

In onderstaand toetsingskader is niet direct aandacht besteed aan verstoringeffecten van toekomstige obstakels op instandhoudingsdoelstellingen binnen de Natura 2000 gebieden, bijvoorbeeld door windturbines die langs de dijk worden gebouwd en een rustgebied voor duikenden op het water langs de dijk verstoren. Hiervoor kan worden aangesloten op de kaarten en beschrijvingen van belangrijke gebieden voor instandhoudingsdoelstellingen opgenomen in de rapportage van de eerste fase van de NEA.

3.2

Werkwijze

Voor het IJsselmeergebied is een kaartbeeld samengesteld waarop is aangegeven waar langs de randen van ieder Natura 2000 gebied de connectiviteit met het achterland van belang is voor de instandhoudingsdoelstellingen binnen het gebied. De nadruk ligt op uitwisseling tussen de meren en binnendijkse gebieden enerzijds en uitwisseling tussen de meren onderling (inclusief Waddenzee) anderzijds. De analyse beperkt zich tot de kustzones. Initiatieven binnen de Natura 2000 gebieden dienen zondermeer onderworpen te worden aan een strenge Nbwet-beoordeling. Met de huidige kennis is het niet eenvoudig onderscheid te maken in de mate van connectiviteit binnen de meren zelf. De connectiviteit in de kustzone geeft wel een handvat om effecten verderop in het binnendijkse achterland te schatten indien rekening wordt gehouden met actieradius en voedsel-ecologie van soorten die van het achterland gebruik maken.

Om tot een kaartbeeld van connectiviteit te komen, zijn de volgende werkstappen doorlopen:

- voor ieder Natura 2000 gebied is een selectie gemaakt van soorten met een instandhoudingsdoelstelling waarvoor connectiviteit een rol speelt. Dit betreft soorten die regelmatig tussen binnen- en buitendijkse gebieden heen en weer pendelen of tussen de meren uitwisselen, zoals ganzen, eenden en steltlopers, en daarbij hinder kunnen ondervinden van obstakels;
- voor deze selectie van soorten is een indeling gemaakt naar soorten die vooral overdag vliegen en soorten die vooral in het donker of schemering vliegen. Dit is niet alleen van belang voor een schatting van het aanvaringsrisico, maar speelt ook een rol bij het schatten van verstoringeffecten (in het donker mogelijk kleinere effecten dan overdag);
- de kustzones van ieder Natura 2000 gebied zijn onderverdeeld in een aantal 'dijktrajecten', waarbinnen het gedrag van instandhoudingsdoelstellingen in het algemeen hetzelfde is (bijvoorbeeld ganzen in de Wieringermeer die op het IJsselmeer slapen of drinken passeren daarbij de Wieringermeerdijk ergens tussen Den Oever en Medemblik);
- voor ieder dijktraject is per relevante instandhoudingsdoelstelling het belang van connectiviteit gescoord met:

- 0: connectiviteit niet van belang, soort ondervindt hier geen hinder van obstakels;
- 1: connectiviteit weinig van belang, soort kan hier enige hinder ondervinden van obstakels, maar dit heeft geen invloed op aantallen en/of verspreiding;
- 2: connectiviteit van belang, soort kan hier hinder ondervinden van obstakels, dit kan een klein negatief effect hebben op aantallen en/of verspreiding;
- 3: connectiviteit van groot belang, soort kan hier hinder ondervinden van obstakels, dit kan een belangrijk negatief effect hebben op aantallen en/of verspreiding;
- de scores geven voor iedere soort een indicatie van het belang van de onderscheiden dijktrajecten/kustzones, maar zijn niet direct tussen soorten te vergelijken. Ook dienen de scores niet sec als effectbeoordeling te worden gebruikt, maar altijd in relatie tot het initiatief; daarvoor is het nodig om bij score 2 of meer via nader onderzoek uit te sluiten dat effecten optreden op de soorten die betreffende kuststrook als route kunnen gebruiken;
- tenslotte is per groep van soorten met een instandhoudingsdoelstelling (meervleermuis, soorten die in agrarische gebieden foerageren, viseters, benthivore en herbivore watervogels) een gemiddelde score berekend voor connectiviteit per dijktraject en is dit per gebied in een kaartbeeld weergegeven. Hierbij heeft geen weging plaatsgevonden (bijvoorbeeld naar aantallen, wel/niet moeizame doelrealisatie). Wel is in de tabellen 3.1 tot en met 3.6 voor elk van de beschouwde soorten in elk van de zes Natura 2000 gebieden weergegeven of er voor die soort sprake is van een moeizame doelrealisatie. Aan de hand van deze informatie kan bij een vergunningaanvraag het bevoegde gezag altijd alsnog een weging op basis hiervan aanbrengen.

Hieronder worden per Natura 2000 gebied in tabelvorm de scores voor het belang van connectiviteit per relevant instandhoudingsdoelstellingen en per dijktraject gepresenteerd. Deze tabellen zijn samengevat in kaartbeelden per Natura 2000 gebied. Voor het invullen van de tabellen is voornamelijk informatie en verspreidingskaarten gebruikt uit de Doeluitwerking Natura 2000 IJsselmeergebied (Van Rijn *et al.*, 2010). Waar nodig zijn gebiedsdeskundigen geraadpleegd of is gebruik gemaakt van expert judgment.

Meervleermuis

Er is gebruik gemaakt van de kaart met verspreiding en mogelijke actieradius van de meervleermuis in de Doeluitwerking (referentie 3). Er bestaan belangrijke kennisleemten over ligging van verblijfplaatsen en vliegroutes in het IJsselmeergebied. Meervleermuizen vliegen over het algemeen laag en hebben daarom, in vergelijking tot soorten die op grotere hoogte vliegen zoals rosse vleermuis en ruige dwergvleermuis, een gering aanvaringsrisico. Vanwege kennisleemten over effecten van windturbines en hoogspanningslijnen op vleermuizen, hebben kustzones waar relatief veel passages van meervleermuizen worden verwacht voorzichtigheidshalve een score '2' gekregen.

Watervogelsoorten die binnendijks op akkers en graslanden foerageren

Watervogels die (ook) binnendijks op akkers en/of graslanden foerageren (zwanen, ganzen, eendensoorten, steltlopers, ook lepelaar en purperreiger die in binnendijkse poldersloten foerageren) gebruiken het IJsselmeergebied vooral als broedgebied, dagrustplaats of slaapplek. Bij verstoring in binnendijkse gebieden of om te drinken wordt soms ook uitgeweken naar het open water van de meren. Er zijn daarom meermaals daags vliegbewegingen te verwachten tussen binnen- en buitendijkse gebieden die ten dele of voor sommige soorten in hun geheel in het donker plaats kunnen vinden.

Viseters

Visetende watervogels verblijven en vliegen vooral binnen de Natura 2000 gebieden, maar soorten die broedkolonies (aalscholver) of slaappleatsen (zwarte stern, visdief) hebben buiten deze gebieden, passeren tot meermaal daags bepaalde delen van de kust in het IJsselmeergebied. Daarnaast vindt bij sommige soorten regelmatig uitwisseling plaats tussen meren en/of tussen IJsselmeer en Waddenzee. Het merendeel van de vogels is voor het donker op de slaappleatsen, maar slaaptrek kan doorgaan tot in de diepe schemering (bijvoorbeeld zwarte stern).

Benthivore en herbivore watervogels

Vogelsoorten die vooral op benthos (met name driehoeksmosselen maar het afgelopen decennium in toenemende mate ook quaggamosselen en korfmosselen) en/of op waterplanten (kranswieren en fonteinkruiden) foerageren verblijven en vliegen vooral binnen de Natura 2000 gebieden. Op enkele locaties langs het IJsselmeer en Markermeer bevinden zich voor enkele van deze soorten ook binnendijks belangrijke dagrustplaatsen. Daarnaast vindt bij sommige soorten regelmatig uitwisseling plaats tussen meren (alle soorten) en/of tussen IJsselmeer en Waddenzee (topper). Vliegbewegingen vinden hoofdzakelijk in het donker plaats.

3.3

Resultaten

Tabel 3.1 Belang van connectiviteit van verschillende dijktrajecten/kustzones voor relevante instandhoudingsdoelstellingen in het IJsselmeer

Functionele groep	IHD	moeizame doelrealisatie	Dag/Nacht	1. Wieringermeerdijk	2. Medemblik-Enkhuizen	3. Houtribdijk	4. Flevokust	5. Noordoostpolder	6. Z-Friesland	7. Stavoren-Zurich	8. Afsluitdijk
<i>Habitatrichtlijnsoort</i>											
Meervleermuis			nacht	1	2	0	1	1	2	2	0
<i>Broedvogels</i>											
Aalscholver			dag	0	1	3	3	0	0	0	3
Lepelaar			beide	0	2	0	0	0	0	0	0
Visdief			dag	0	0	1	0	0	0	0	1
<i>Niet-broedvogels</i>											
Fuut		x	beide	0	0	1	0	0	0	0	0
Aalscholver			dag	0	1	3	3	0	0	0	3
Lepelaar			beide	0	2	0	0	0	1	1	1
Kleine Zwaan		x	beide	3	0	0	0	3	3	2	0
Toendrarietgans			nacht	3	0	0	3	3	1	1	0
Kleine Rietgans		x	beide	0	0	0	0	0	1	3	0
Kolgans		x	beide	2	1	0	2	3	3	3	0
Grauwe Gans			beide	2	2	1	1	2	2	2	0
Brandgans		x	beide	1	0	0	0	0	3	3	0
Smient		x	nacht	2	3	0	0	1	3	3	0
Wilde Eend		x	nacht	2	2	0	1	2	2	2	0
Pijlstaart			nacht	0	1	0	0	0	1	1	0
Tafeleend			nacht	3*	3*	3	0	0	0	0	0
Kuifeend			nacht	3*	3*	3	0	0	0	0	1
Topper		x	nacht	3*	1*	2	0	0	0	0	3
Brilduiker			beide	0	1*	1	0	0	0	0	2
Nonnetje		x	beide	0	0	2	0	0	0	0	1
Grote Zaagbek		x	beide	1	0	3	0	0	0	0	3
Goudplevier		x	nacht	0	0	0	0	0	0	3	0
Kemphaan		x	beide	0	0	0	0	0	2	3	0
Grutto		x	beide	0	1	0	0	0	2	3	0
Wulp			beide	0	0	0	0	0	0	3	0
Dwergmeeuw		x	dag	0	0	1	0	0	0	0	1
Zwarte Stern		x	beide	0	0	2	0	0	0	0	3

* passages duikeenden zeer lokaal langs Wieringermeerdijk en bij Andijk ivm binnendijkse dagrustplaatsen, zie kaart

Toelichting

Functionele groepen zijn onderscheiden in viseters (blauw), soorten die ook binnendijks op akkers en graslanden foerageren (groen), benthivore en/of herbivore watervogels (grijs) en meervleermuis (bruin). Tevens is aangegeven welke soorten een moeizame doelrealisatie kennen (huidige aantallen onder het instandhoudingsdoelstelling), maar dit aspect is niet in de scores betrokken.

Voor ieder dijktraject is per relevante instandhoudingsdoelstelling het belang van connectiviteit gescoord met:

0 = connectiviteit niet van belang, soort ondervindt hier geen hinder van obstakels;

1 = connectiviteit weinig van belang, soort kan hier enige hinder ondervinden van obstakels, maar dit heeft geen invloed op aantallen en/of verspreiding;

2 = connectiviteit van belang, soort kan hier hinder ondervinden van obstakels, dit kan een klein negatief effect hebben op aantallen en/of verspreiding;

3 = connectiviteit van groot belang, soort kan hier hinder ondervinden van obstakels, dit kan een belangrijk negatief effect hebben op aantallen en/of verspreiding.

Tabel 3.2 Belang van connectiviteit van verschillende dijktrajecten/kustzones voor relevante instandhoudingsdoelstellingen in het Markermeer

Functionele groep	IHD	moeizame doelrealisatie	Dag/Nacht	1. Enkhuizen-Hoorn	2. Hoorn-Volendam	3. Gouwezee	4. Waterlandse kust	5. Muidenkust	6. Flevokust	7. Houtribdijk
<i>Habitatrichtlijnsoort</i>										
Meervleermuis			nacht	2	2	2	2	2	1	0
<i>Broedvogels</i>										
Aalscholver			dag	1	0	1	0	3	3	3
Visdief			dag	0	0	0	1	0	0	1
<i>Niet-broedvogels</i>										
Fuut		x	beide	0	0	0	0	0	1	1
Aalscholver			dag	0	0	1	0	3	3	3
Lepelaar			beide	0	0	0	2	0	3	0
Grauwe Gans			beide	1	2	3	3	2	3	1
Brandgans			beide	0	1	2	3	0	0	0
Smient		x	nacht	2	3	3	3	3	0	0
Krooneend			beide	0	0	1	0	0	0	0
Tafeleend			nacht	0	0	2	0	0	3	3
Kuifeend		x	nacht	0	0	2	0	0	3	3
Topper			nacht	0	0	0	0	0	0	2
Brilduiker		x	beide	0	0	2	3*	0	3	1
Nonnetje		x	beide	0	0	0	3	0	3	2
Grote Zaagbek			beide	0	0	0	3	0	3	2
Dwergmeeuw		x	dag	0	0	0	0	0	0	1
Zwarte Stern		x	beide	0	0	0	0	0	1	3

* passages brilduiker en nonnetje langs Waterlandse kust zeer lokaal bij Kinselmeer, zie kaart

Toelichting

Functionele groepen zijn onderscheiden in viseters (blauw), soorten die ook binnendijks op akkers en graslanden foerageren (groen), benthivore en/of herbivore watervogels (grijs) en meervleermuis (bruin). Tevens is aangegeven welke soorten een moeizame doelrealisatie kennen (huidige aantallen onder het instandhoudingsdoelstelling), maar dit aspect is niet in de scores betrokken.

Voor ieder dijktraject is per relevante instandhoudingsdoelstelling het belang van connectiviteit gescoord met:

0 = connectiviteit niet van belang, soort ondervindt hier geen hinder van obstakels;

1 = connectiviteit weinig van belang, soort kan hier enige hinder ondervinden van obstakels, maar dit heeft geen invloed op aantallen en/of verspreiding;

2 = connectiviteit van belang, soort kan hier hinder ondervinden van obstakels, dit kan een klein negatief effect hebben op aantallen en/of verspreiding;

3 = connectiviteit van groot belang, soort kan hier hinder ondervinden van obstakels, dit kan een belangrijk negatief effect hebben op aantallen en/of verspreiding.

Tabel 3.3 Belang van connectiviteit van verschillende dijktrajecten/kustzones voor relevante instandhoudingsdoelstellingen in het Eem- en Gooimeer Zuidoever

Functionele groep	IHD	moeizame doelrealisatie	Dag/Nacht	1. Gooise kust	2. kust Eempolder	3. Flevokust oost	4. Flevokust west	5. Hollandse Brug	6. Stichtse Brug
<i>Broedvogels</i>									
Visdief			dag	0	0	0	0	0	3
<i>Niet-broedvogels</i>									
Fuut		x	beide	0	0	0	0	1	1
Aalscholver			dag	3	0	0	0	2	2
Kleine Zwaan		x	beide	1	3	2	1	0	1
Grauwe Gans			beide	2	3	3	2	2	2
Smient		x	nacht	2	3	1	1	1	1
Tafeleend		x	nacht	0	0	0	0	2	2
Kuifeend		x	nacht	0	0	0	0	2	2
Nonnetje			beide	0	0	0	0	1	1

Tabel 3.4 Belang van connectiviteit van verschillende dijktrajecten/kustzones voor relevante instandhoudingsdoelstellingen in de Veluwerandmeren

Functionele groep	IHD	moeizame doelrealisatie	Dag/Nacht	1. Nijkerk-Harderwijk	2. Harderwijk-Elburg	3. Elburg-Kampen	4. Flevokust Dronten	5. Flevokust Biddinghuizen	6. Flevokust Zeewolde	7. brug Nijkerk	8. brug Harderwijk	9. brug Elburg	10. brug Kampen
<i>Habitatrichtlijnsoort</i>													
Meervleermuis			nacht	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
<i>Niet-broedvogels</i>													
Fuut			beide	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1
Aalscholver			dag	0	0	0	0	0	1	1	2	1	1
Lepelaar			beide	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0
Grote Zilverreiger		x	beide	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Kleine Zwaan			beide	3	3	3	1	2	2	1	2	2	1
Smient			nacht	3	3	3	1	1	1	1	1	1	1
Pijlstaart			nacht	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Krooneend			nacht	0	0	0	0	0	2*	0	2	0	0
Tafeleend			nacht	0	0	0	0	0	2*	1	2	1	1
Kuifeend			nacht	0	0	0	0	0	2*	1	2	1	1
Brilduiker			beide	0	0	0	0	0	1*	1	1	1	1
Nonnetje			beide	0	0	0	0	0	1*	1	1	1	1
Grote Zaagbek			beide	0	0	0	0	0	1*	1	1	1	1
Meerkoet			nacht	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1

* passages krooneend t/m grote zaagbek langs Flevokust Zeewolde zeer lokaal bij Harderbroek zie kaart

Toelichting tabel 3.3. en 3.4.

Functionele groepen zijn onderscheiden in viseters (blauw), soorten die ook binnendijks op akkers en graslanden foerageren (groen), benthivore en/of herbivore watervogels (grijs) en meervleermuis (bruin). Tevens is aangegeven welke soorten een moeizame doelrealisatie kennen (huidige aantallen onder het instandhoudingsdoelstelling), maar dit aspect is niet in de scores betrokken. Zie toelichting tabel 3.5 voor verklaring van de scores voor connectiviteit.

Tabel 3.5 Belang van connectiviteit van verschillende dijktrajecten/kustzones voor relevante instandhoudingsdoelstellingen in Ketel- en Vossemeer

Functionele groep	IHD	moeizame doelrealisatie	Dag/Nacht	1. Flevokust Ketelmeer	2. Flevokust Vossemeer	3. Oude land Vossemeer	4. kust IJsselmonding	5. kust NOP	6. Ketelbrug
<i>Habitatrichtlijnsoort</i>									
Meervleermuis			nacht	1	1	2	2	1	1
<i>Niet-broedvogels</i>									
Fuut			beide	0	0	0	0	0	1
Aalscholver			dag	0	0	0	1	0	3
Lepelaar			beide	0	0	0	0	0	0
Kleine Zwaan			beide	2	2	2	2	2	0
Toendrarietgans			beide	3	3	0	0	3	0
Grauwe Gans			beide	3	3	0	0	3	0
Kolgans			beide	3	3	3	3	3	0
Pijlstaart		x	nacht	1	1	1	1	1	0
Tafeleend			nacht	0	0	0	0	0	3
Kuifeend			nacht	0	0	0	0	0	3
Grote Zaagbek		x	beide	0	0	0	0	0	2
Grutto			beide	0	0	3	3	0	0
Reuzenstern			dag	0	0	0	0	0	1

Toelichting

Functionele groepen zijn onderscheiden in viseters (blauw), soorten die ook binnendijks op akkers en graslanden foerageren (groen), benthivore en/of herbivore watervogels (grijs) en meervleermuis (bruin).

Voor ieder dijktraject is per relevante instandhoudingsdoelstelling het belang van connectiviteit gescoord met:

0 = connectiviteit niet van belang, soort ondervindt hier geen hinder van obstakels;

1 = connectiviteit weinig van belang, soort kan hier enige hinder ondervinden van obstakels, maar dit heeft geen invloed op aantallen en/of verspreiding;

2 = connectiviteit van belang, soort kan hier hinder ondervinden van obstakels, dit kan een klein negatief effect hebben op aantallen en/of verspreiding;

3 = connectiviteit van groot belang, soort kan hier hinder ondervinden van obstakels, dit kan een belangrijk negatief effect hebben op aantallen en/of verspreiding.

Tabel 3.6 Belang van connectiviteit van verschillende dijktrajecten/kustzones voor relevante instandhoudingsdoelstellingen in Zwarte Meer

Functionele groep	IHD	moeizame doelrealisatie	Dag/Nacht	1. Oude land kust	2. kust Vogeleiland	3. kust NOP	4. Ramspolbrug
<i>Habitatrichtlijnsoort</i>							
Meervleermuis			nacht	2	2	1	2
<i>Broedvogels</i>							
Purperreiger		x		3	1	1	0
<i>Niet-broedvogels</i>							
Fuut		x	beide	0	0	0	1
Aalscholver			dag	1	0	0	1
Lepelaar		x	beide	1	1	0	0
Kleine Zwaan		x	beide	2	2	2	0
Toendrarietgans			beide	3	3	3	0
Grauwe Gans			beide	3	3	3	1
Kolgans		x	beide	3	3	3	0
Pijlstaart		x	nacht	1	1	1	1
Smient		x	nacht	3	3	1	1
Tafeleend		x	nacht	1	0	0	1
Kuifeend		x	nacht	1	0	0	1
Grutto		x	beide	3	3	0	0
Zwarte Stern		x	beide	1	1	0	1

Toelichting

Functionele groepen zijn onderscheiden in viseters (blauw), soorten die ook binnendijks op akkers en graslanden foerageren (groen), benthivore en/of herbivore watervogels (grijs) en meervleermuis (bruin).

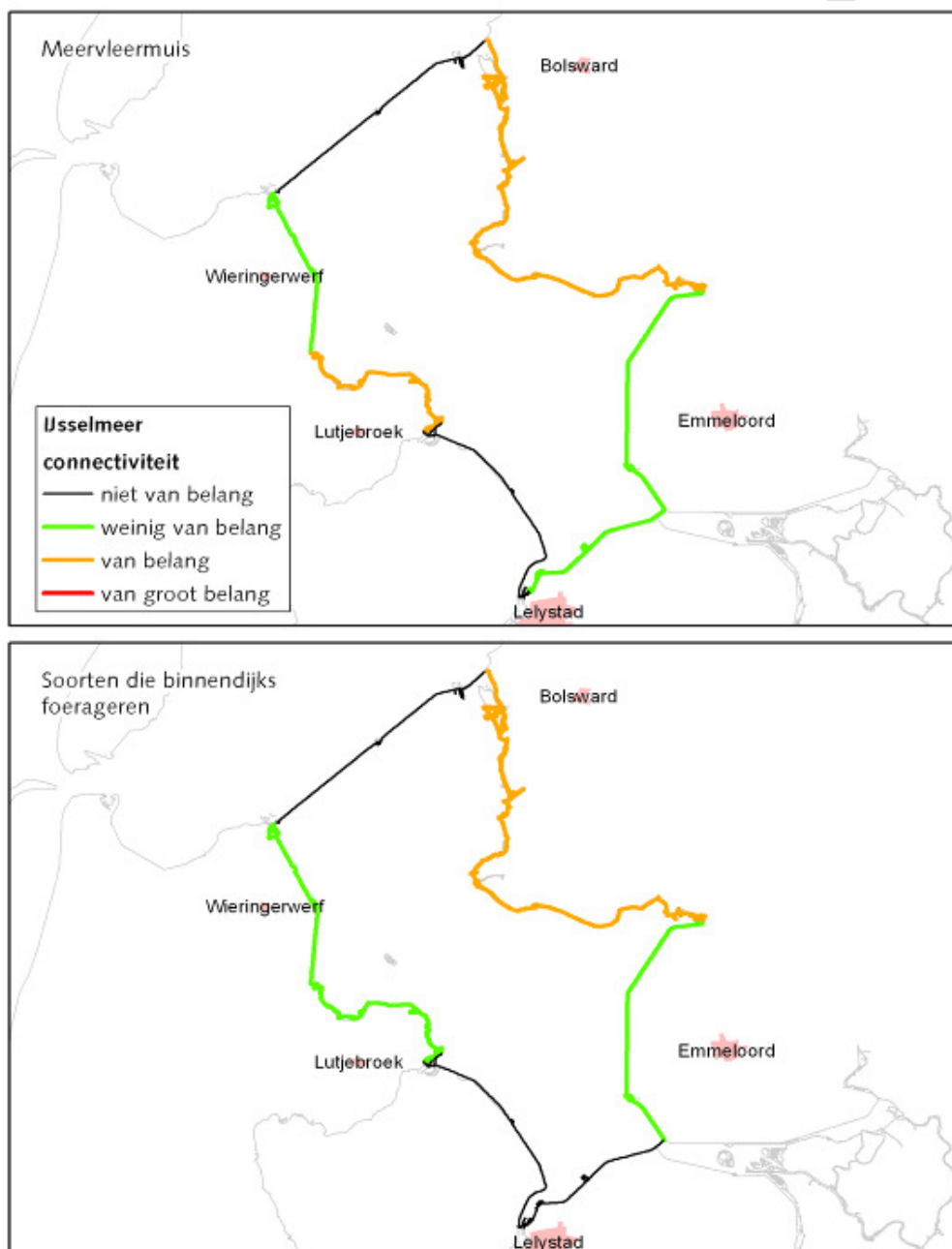
Voor ieder dijktraject is per relevante instandhoudingsdoelstelling het belang van connectiviteit gescoord met:

0 = connectiviteit niet van belang, soort ondervindt hier geen hinder van obstakels;

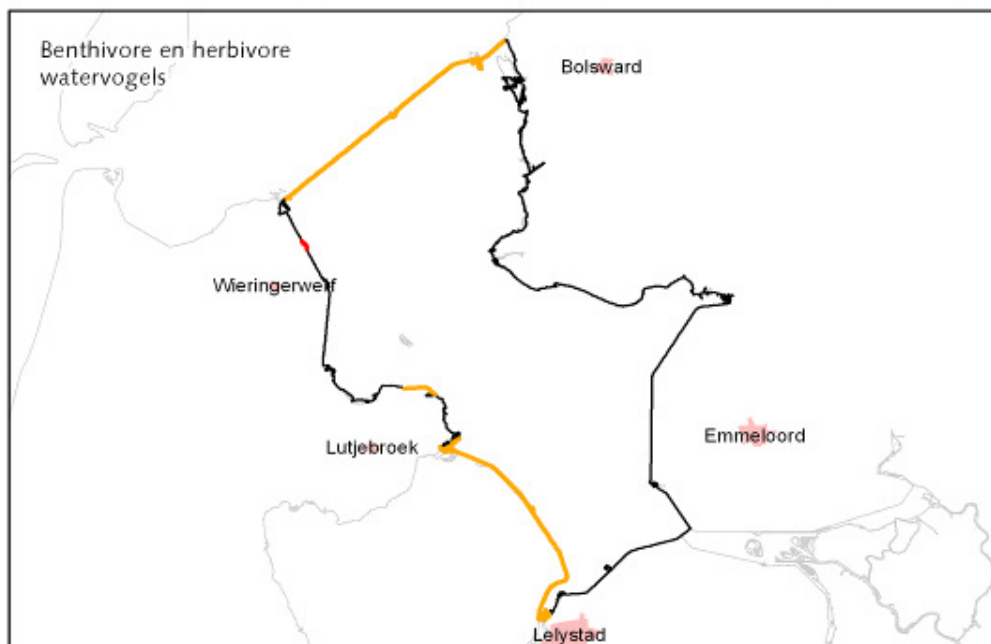
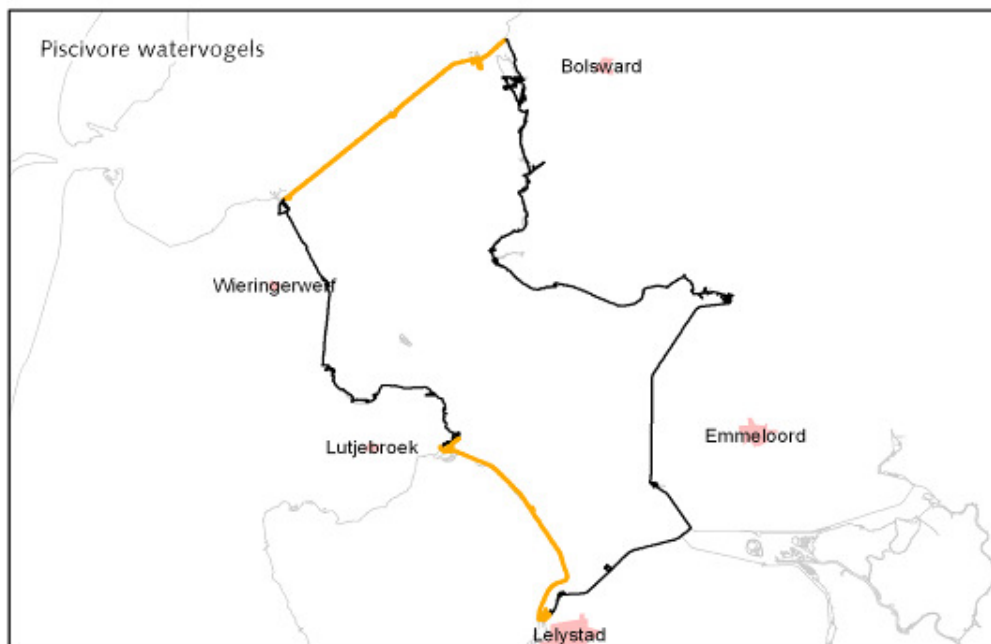
1 = connectiviteit weinig van belang, soort kan hier enige hinder ondervinden van obstakels, maar dit heeft geen invloed op aantallen en/of verspreiding;

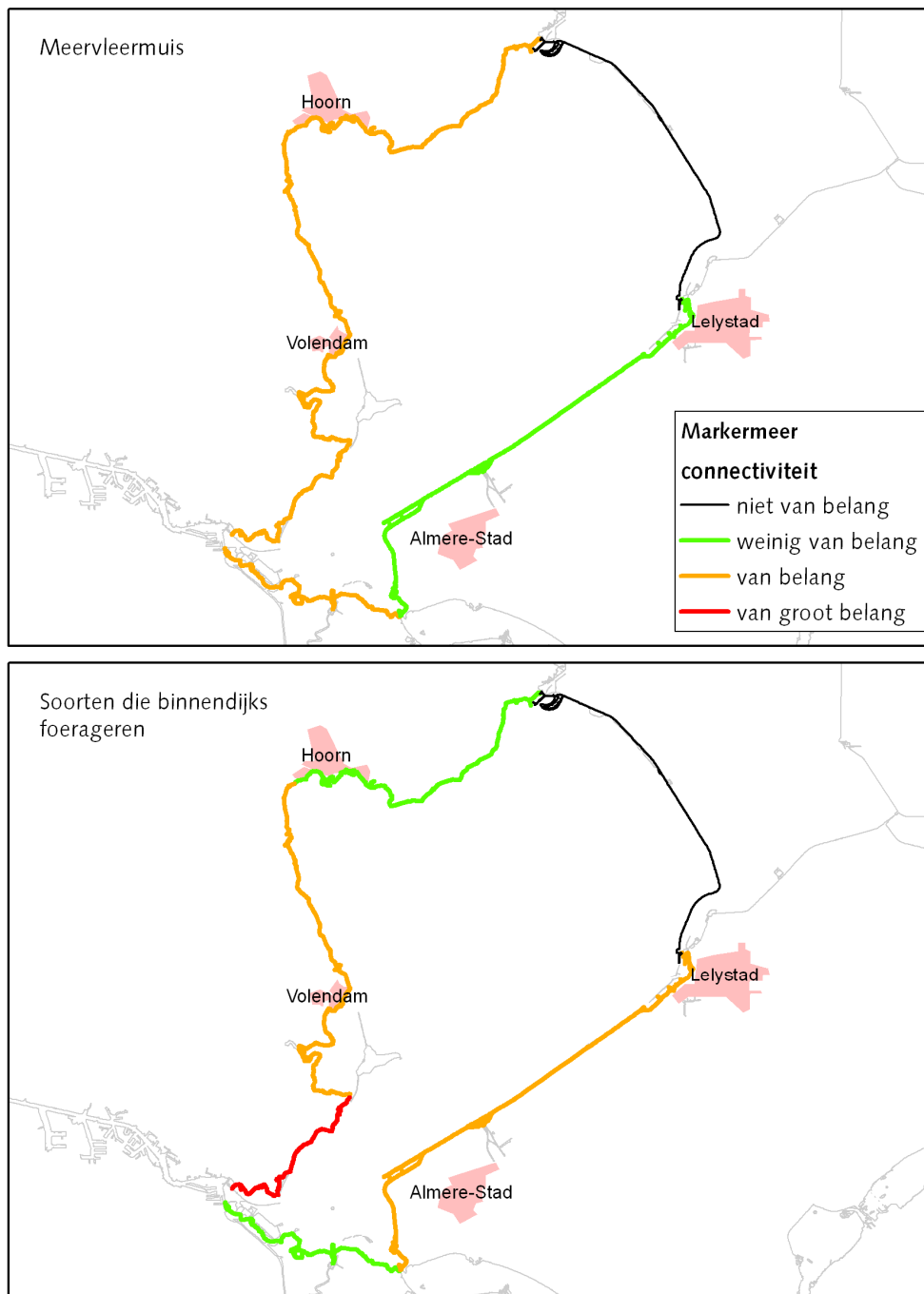
2 = connectiviteit van belang, soort kan hier hinder ondervinden van obstakels, dit kan een klein negatief effect hebben op aantallen en/of verspreiding;

3 = connectiviteit van groot belang, soort kan hier hinder ondervinden van obstakels, dit kan een belangrijk negatief effect hebben op aantallen en/of verspreiding.

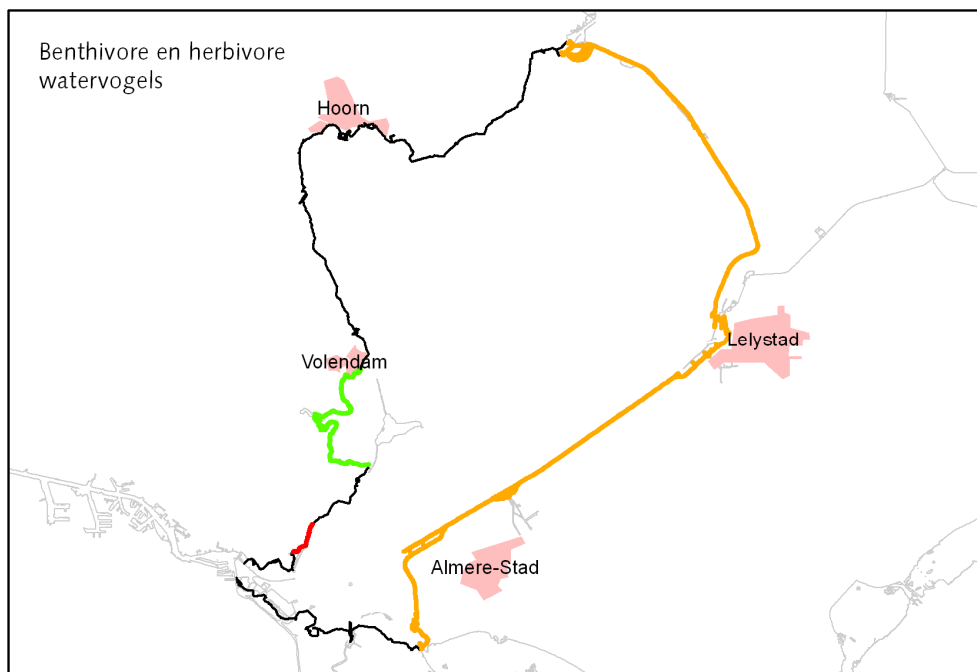
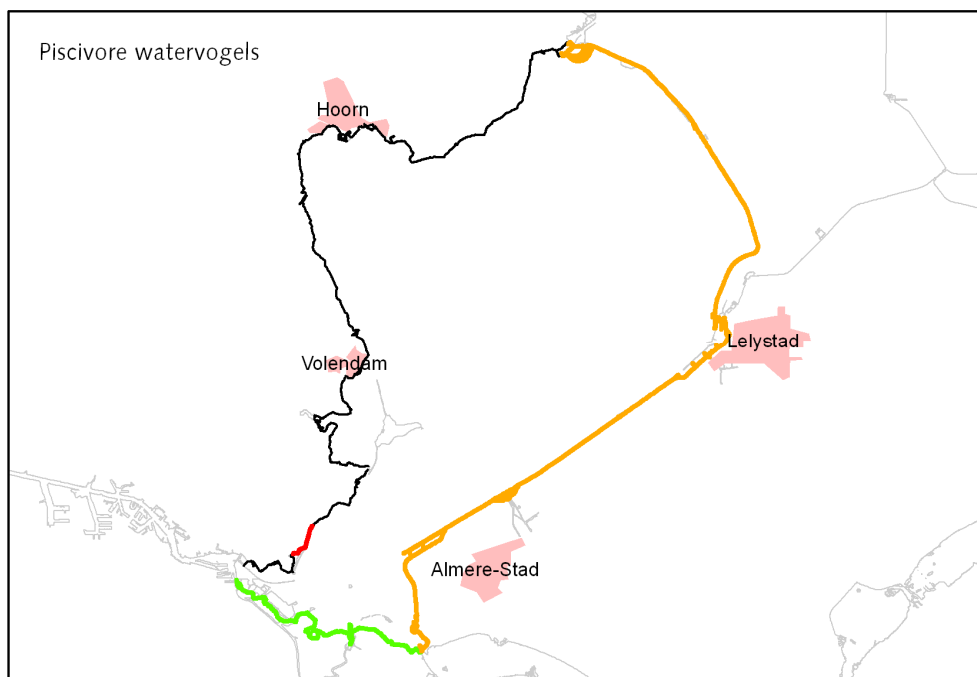
Figuur 3.1 Belang van connectiviteit van verschillende dijktrajecten/kustzones voor relevante instandhoudingsdoelstellingen in IJsselmeer weergegeven voor de functionele groepen meervleermuis, piscivore vogelsoorten, vogelsoorten die binnendijs op akkers en graslanden foerageren en benthivore en/of herbivore watervogels. Toelichting Per dijktraject is een gemiddelde score afgeleid uit tabel 3.1. Voor toelichting scores, zie werkwijze. Met oranje en rood zijn dijktrajecten/kustzones aangegeven die voor de desbetreffende soort(groep) van belang zijn om uit te kunnen wisselen tussen gebieden ter weerszijden van de trajecten/zones. Hoge obstakels kunnen hier een belangrijk negatief effect hebben

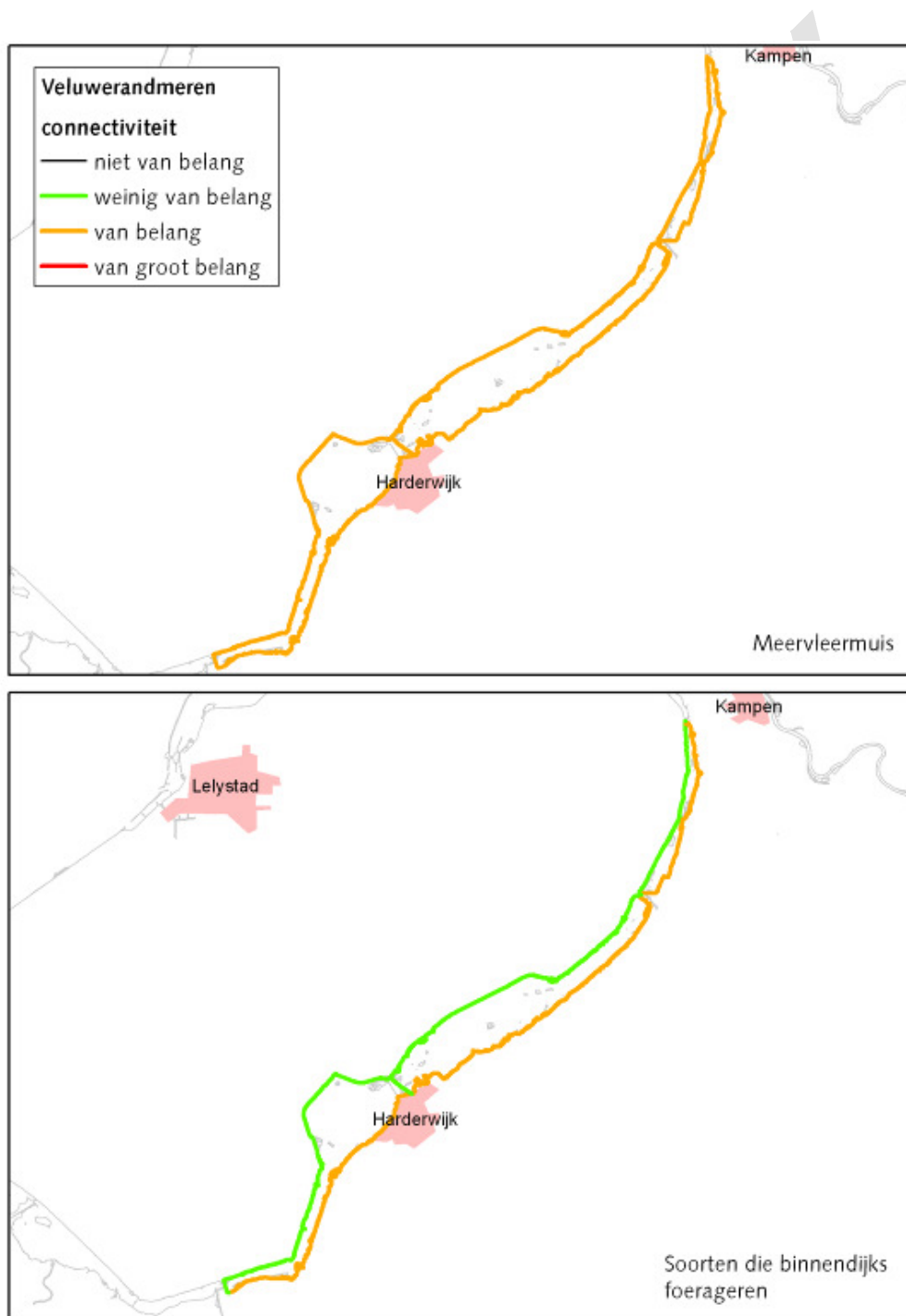

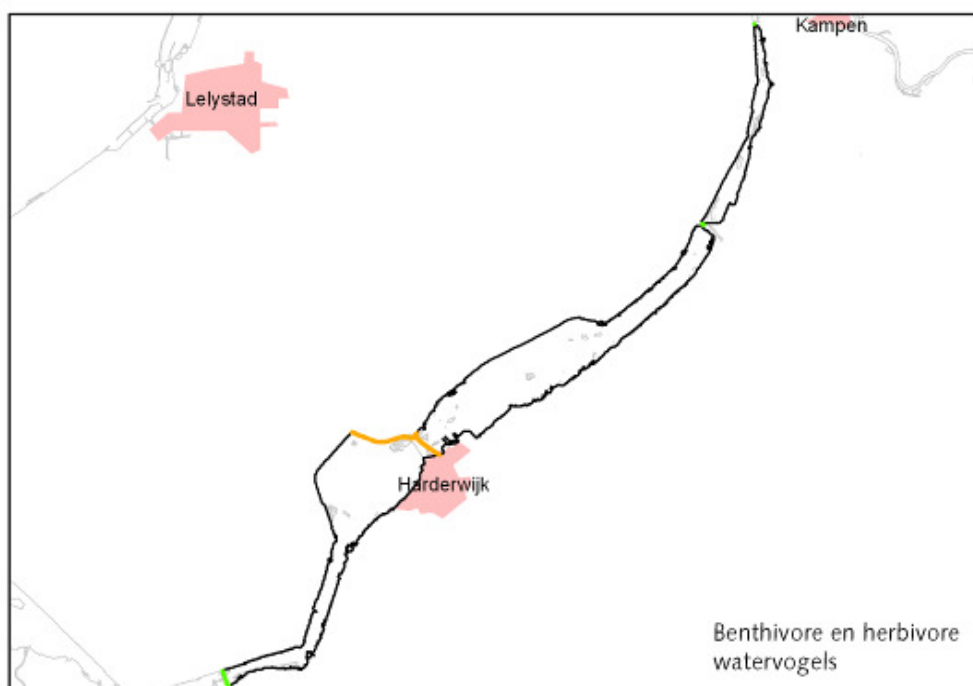
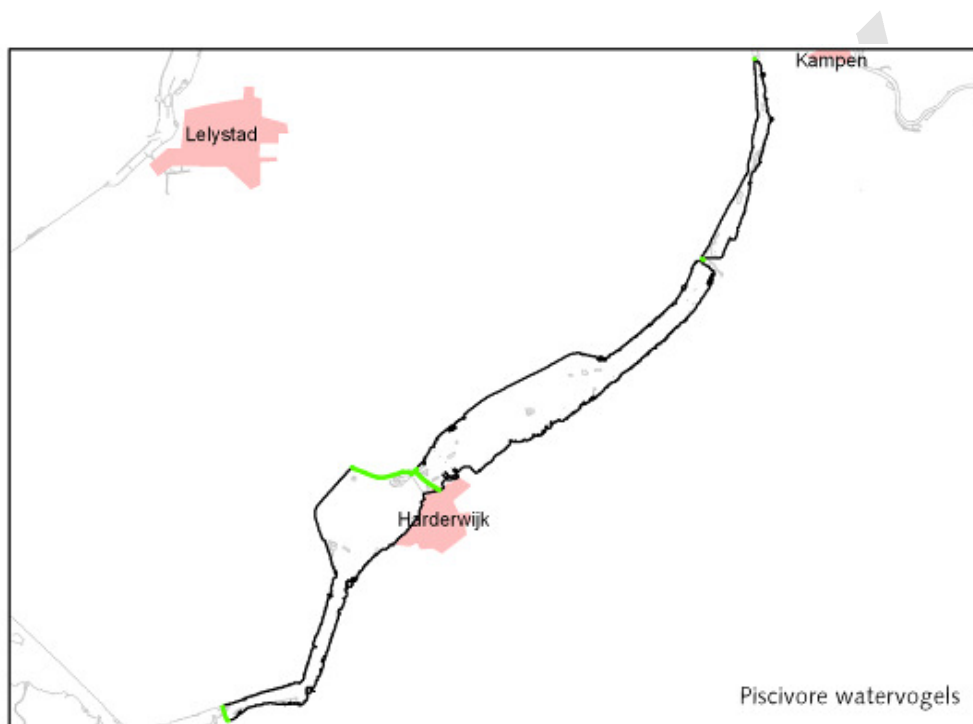
Figuur 3.2 Belang van connectiviteit van verschillende dijktrajecten/kustzones voor relevante instandhoudingsdoelstellingen in Markermeer weergegeven voor de functionele groepen meervleermuis, piscivore vogelsoorten, vogelsoorten die binnendijks op akkers en graslanden foerageren en benthivore en/of herbivore watervogels. **Toelichting** Per dijktraject is een gemiddelde score afgeleid uit tabel 3.2. Voor toelichting scores, zie werkwijze. Met oranje en rood zijn dijktrajecten/kustzones aangegeven die voor de desbetreffende soort(groep) van belang zijn om uit te kunnen wisselen tussen gebieden ter weerszijden van de trajecten/zones. Hoge obstakels kunnen hier een belangrijk negatief effect hebben.

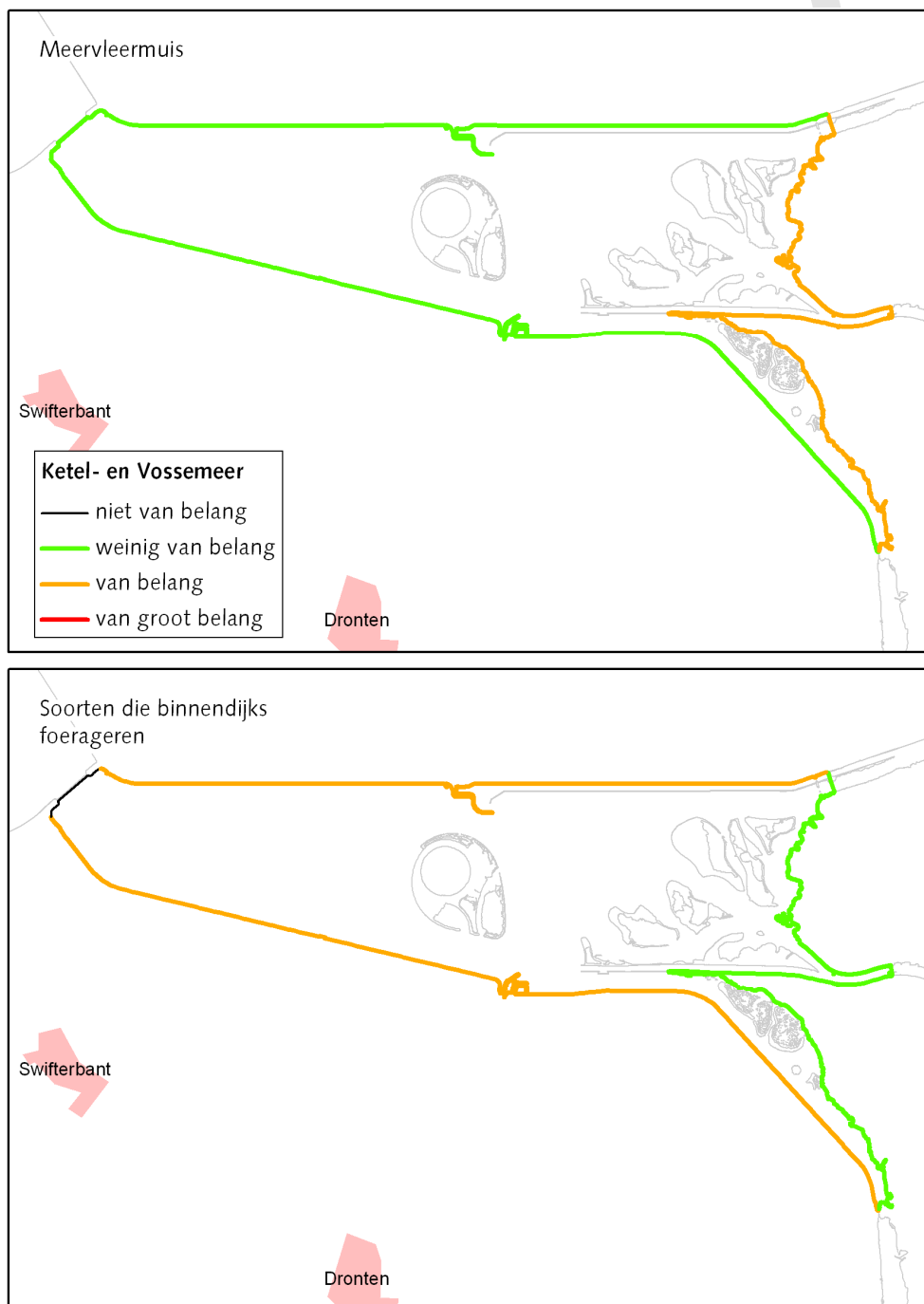

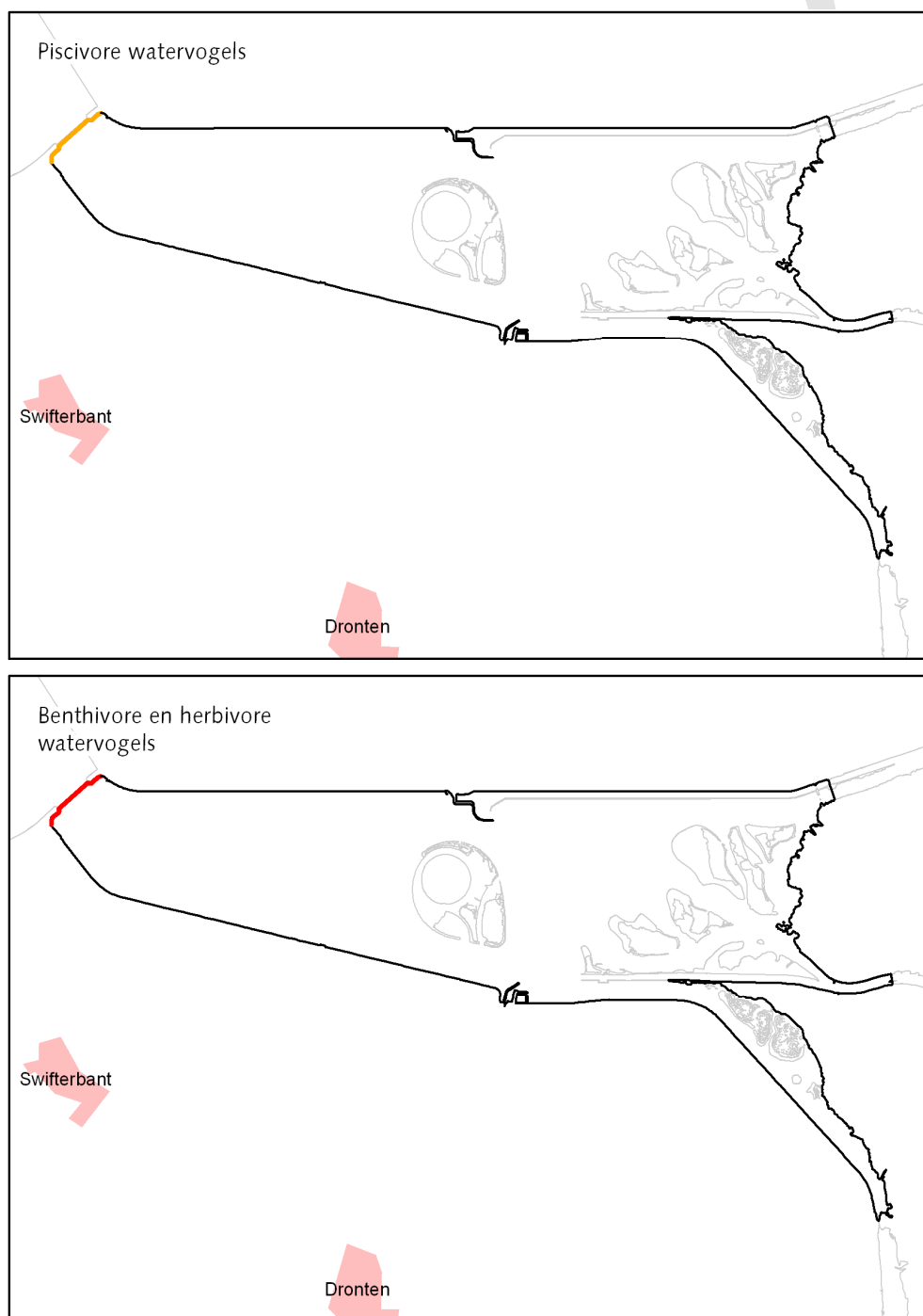

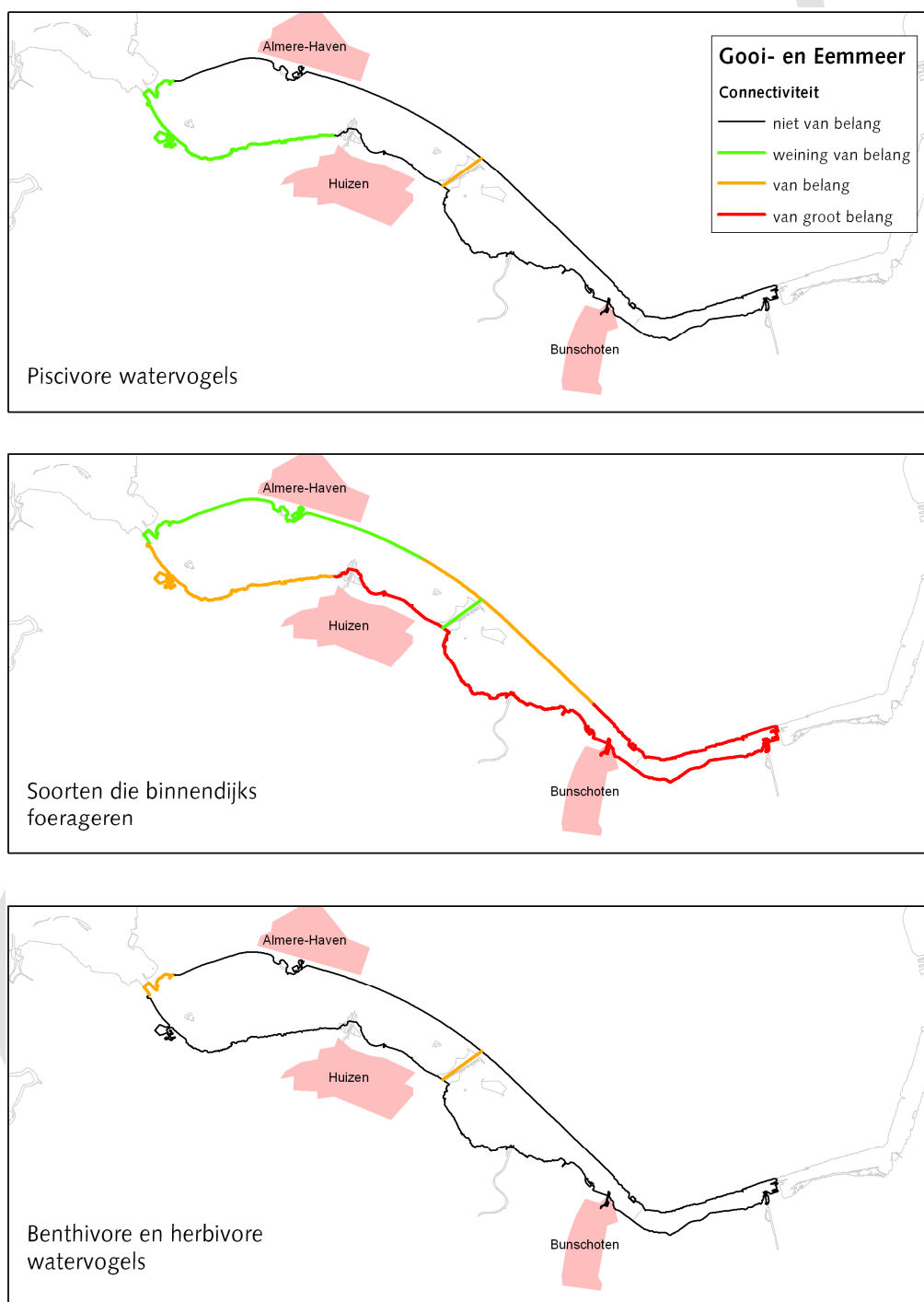
Figuur 3.3 Belang van connectiviteit van verschillende dijktrajecten/kustzones voor relevante instandhoudingsdoelstellingen in de Veluwerandmeren weergegeven voor de functionele groepen meervleermuis, piscivore vogelsoorten, vogelsoorten die binnendijs op akkers en graslanden foerageren en benthivore en/of herbivore watervogels. **Toelichting** Per dijktraject is een gemiddelde score afgeleid uit tabel 3.4. Voor toelichting scores, zie werkwijze. Met oranje en rood zijn dijktrajecten/kustzones aangegeven die voor de desbetreffende soort(groep) van belang zijn om uit te kunnen wisselen tussen gebieden ter weerszijden van de trajecten/zones. Hoge obstakels kunnen hier een belangrijk negatief effect hebben.

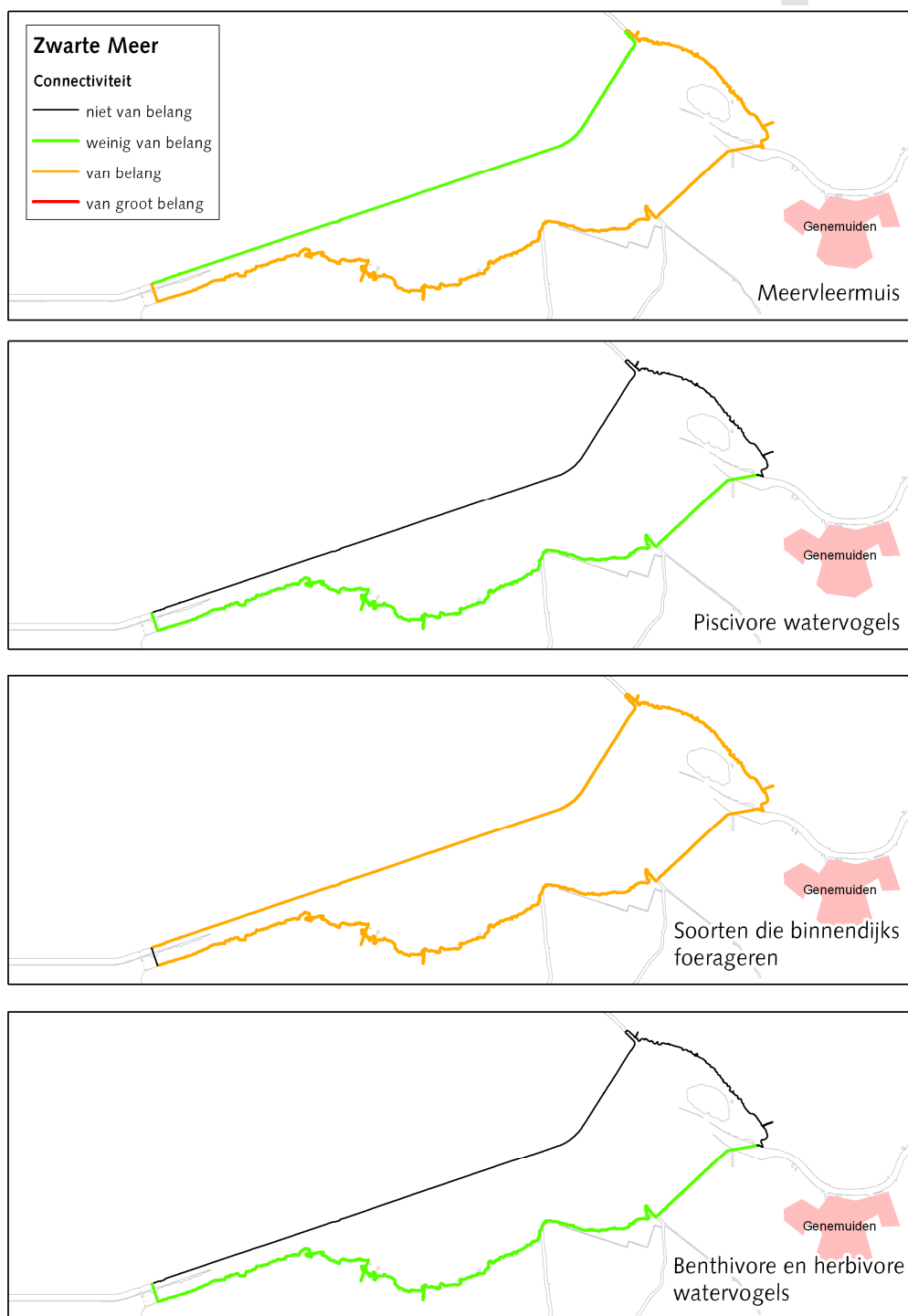
Figuur 3.4 Belang van connectiviteit van verschillende dijktrajecten/kustzones voor relevante instandhoudingsdoelstellingen in Ketel- en Vossemeer weergegeven voor de functionele groepen meervleermuis, piscivore vogelsoorten, vogelsoorten die binnendijks op akkers en graslanden foerageren en benthivore en/of herbivore watervogels. **Toelichting** Per dijktraject is een gemiddelde score afgeleid uit tabel 3.5. Voor toelichting scores, zie werkwijze. Met oranje en rood zijn dijktrajecten/kustzones aangegeven die voor de desbetreffende soort(groep) van belang zijn om uit te kunnen wisselen tussen gebieden ter weerszijden van de trajecten/zones. Hoge obstakels kunnen hier een belangrijk negatief effect hebben.

Figuur 3.5 Belang van connectiviteit van verschillende dijktrajecten/kustzones voor relevante instandhoudingsdoelstellingen in Gooi- en Eemmeer weergegeven voor de functionele groepen meervleermuis, piscivore vogelsoorten, vogelsoorten die binnendijs op akkers en graslanden foerageren en benthivore en/of herbivore watervogels.

Toelichting Per dijktraject is een gemiddelde score afgeleid uit tabel 3.3. Voor toelichting scores, zie werkwijze. Met oranje en rood zijn dijktrajecten/kustzones aangegeven die voor de desbetreffende soort(groep) van belang zijn om uit te kunnen wisselen tussen gebieden ter weerszijden van de trajecten/zones. Hoge obstakels kunnen hier een belangrijk negatief effect hebben.

Figuur 3.6 Belang van connectiviteit van verschillende dijktrajecten/kustzones voor relevante instandhoudingsdoelstellingen in het Zwanke Meer weergegeven voor de functionele groepen meervleermuis, piscivore vogelsoorten, vogelsoorten die binnendijks op akkers en graslanden foerageren en benthivore en/of herbivore watervogels. Per dijktraject is een gemiddelde score afgeleid uit tabel 3.6. Voor toelichting scores, zie werkwijze

4 Toetsingskader beroepsvisserij

4.1 IJsselmeer en Markermeer

De beroepsvisserij op het IJsselmeer en Markermeer is in de huidige situatie vergund in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 en zal gedurende de komende beheerplanperiode ook via het vergunningenspoor worden gereguleerd. In deze alinea worden de voorwaarden geschetst waaronder de beroepsvisserij op het IJsselmeer en Markermeer na afloop van de lopende vergunning opnieuw kan worden vergund. De voorwaarden vanuit Natura 2000 zijn deels aanvullend op de voorwaarden uit andere kaders zoals de Visserijwet en de Kaderrichtlijn Water. Onderstaande voorwaarden zijn gebaseerd op de bestaande vergunningen, de bijbehorende passende beoordelingen en een effectenanalyse die in het kader van deze NEA is uitgevoerd (bijlage IV). Waar noodzakelijk zijn de huidige vergunningvoorwaarden aangepast omdat ze voor een langere periode (de beheerplanperiode) van toepassing zijn dan de vergunningen die voor de duur van één jaar zijn afgegeven. De voorwaarden gaan enerzijds in op toegestane visserij inspanning bij de spieringvisserij en staand want visserij en anderzijds op maatregelen ter voorkoming van verstoring en bijvangst van watervogels.

Beroepsvissers bezig met het inhalen van de fuiken

Onderstaand kader zal door het bevoegd gezag worden toegepast bij de jaarlijkse afweging tot verlenen van vergunningen voor de beroepsvisserij op het IJsselmeer en Markermeer.

De vergunningverlener houdt bij het aanvragen en verlenen van een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 rekening met de volgende voorwaarden.

- 1 Wanneer er minder spiering is aangetroffen in de bestandsopnamen van hetzij Markermeer, hetzij IJsselmeer dan in het Limit Reference Point³, en mitsdien mogelijk significante effecten van spieringvisserij niet kunnen worden uitgesloten, verleent het bevoegd geen vergunning. Vergunningverlening kan slechts plaatsvinden indien op voorhand zekerheid bestaat over de afwezigheid van significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen voor fuut, grote zaagbek, zwarte stern en visdief. Er vindt geen middeling plaats tussen de aantallen spiering van Markermeer & IJmeer en IJsselmeer. Wanneer gedurende de beheerplanperiode onderzoeksgegevens beschikbaar komen op basis waarvan het *Limit Reference Point* zou moeten worden herijkt of het hele spieringprotocol moet worden herzien, bestaat de mogelijkheid deze tussentijds aan te passen. **Voorstel om dit nog verder aan te scherpen op basis van uitspraak RvS**
- 2 De visserij-inspanning mag niet toenemen ten opzichte van de in 2010 in het visplan vergunde capaciteit en bij toe- of afname van de visserij-inspanning dienen de effecten op de voedselsituatie voor visetende watervogels te worden gemonitord (bij afname van de visserij-inspanning gebeurt dat door middel van standaard doelmonitoring, zie hoofdstuk 6 in het Algemeen deel). N.B. Met een toename van de omvang van de visserij moet direct in het kader van de vergunningprocedure van nieuwe aanvragers rekening worden gehouden met hetgeen al vergund is (dus de cumulatieve effecten). Nieuwe Nbwet-vergunningen kunnen dus niet worden toegestaan, indien het maximum is bereikt.
- 3 Bij de uitoefening van alle visserijactiviteiten dienen verstoring en bijvangst van vogels zoveel mogelijk te worden voorkómen (N.B. deze eisen dienen voor zover mogelijk vastgelegd te worden in voorschriften verbonden aan de Nbwet-vergunning):
  - alle beroepsvisseren dienen zich te houden aan de door de Nederlandse Visserijbond opgestelde gedragscode;
  - verstoring van grote groepen vogels (meer dan 200) en broedkolonies van de visdief dient te worden vermeden door het houden van tenminste 200 m afstand;
  - het is verboden staand want te hebben staan:
    - in de Gouwe en bij de kustzone van Muiden;
    - op plaatsen waar grote vogelconcentraties (meer dan 200 vogels) zich ophouden;
    - in een strook tot 25 m vanuit de oever;
    - in water ondieper dan 2 m;
    - in artikel 20 gebieden³ voor de Friese IJsselmeerkust (zie verder onder punt 5);
  - bij gebruik van staand want moet tenminste om de 100 m (met uitzondering van de vaargeul) een vlag en reflecterende strips aan een joot worden bevestigd om vogels zoveel mogelijk op afstand van de netten te houden;
  - bij alle vormen van visserij dient uitbreiding van verstoring in de voor instandhoudingsdoelstellingen belangrijke gebieden (belangrijke rust- en foerageergebieden voor watervogels) te worden voorkomen. Ook in de toekomst zal de visserij in deze gebieden op een zodanige wijze moet worden uitgevoerd, dat de huidige geschiktheid van deze gebieden als rust- en foerageergebied voor watervogels blijvend kan worden gegarandeerd. Hiertoe worden jaarlijks bij het vaststellen van de

³ gebieden waarin de toegankelijkheid ex artikel 20 Nbwet 1998 is beperkt.

visplannen in overleg met het bevoegd gezag en de beheerders van de verstoringgevoelige gebieden vastgelegd waar en wanneer verstoringgevoelige gebieden door vissers kunnen worden bevestigd. De reguliere overlegstructuur in de visstandbeheercommissie kan hier waarschijnlijk goed voor worden benut.

- 4 Gedurende de beheerplanperiode zal monitoring plaatsvinden (zie hoofdstuk 6 in het Algemeen deel), onder andere van de bijvangst van watervogels in de visserij met staand want, van het spieringbestand en van de bijvangsten van kleine vis en zeldzame beschermde soorten bij palingvisserij en bij ontwikkelingen in nieuwe vormen van visserij zoals op wolhandkrab en andere exotische schaaldieren. Daarnaast wordt in het kader van ANT onderzoek gedaan naar oorzaken achter autonome neerwaartse trends, waaronder het spieringbestand.

Mochten er vanuit monitoring en/of onderzoeksresultaten redenen zijn om de voorwaarden waaronder visserij kan plaatsvinden aan te passen, dan kunnen de voorwaarden ook gedurende de beheerplanperiode (tussentijds) worden aangepast.

- 5 Bij besluit van 19 maart 2009, DRZ/09/1122/BvdB/HG heeft de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit beperkingen ingesteld van de toegankelijkheid van enkele gebieden ex artikel 20 Natuurbeschermingswet 1998, gelegen binnen het Natura 2000-gebied 'IJsselmeer'. Het betreft de gebieden die eerder op 4 december 1991 door de minister waren aangewezen als Staatsnatuurmonument en Beschermd natuurmonument Friese IJsselmeerkust. Rust is in alle gesloten gebieden van cruciaal belang gezien de behoudsdoelstellingen en de uitbreiding van de omvang- en/of verbeteringsdoelstellingen van (broed)vogelsoorten.

Uit de toelichting van het Besluit tot instelling van de beperking in toegankelijkheid van enkele gebieden ex artikel 20 Natuurbeschermingswet 1998, gelegen binnen het Natura 2000 gebied "IJsselmeer" blijkt dat deze delen van dusdanig groot belang zijn voor de bescherming van de kwetsbare vogelsoorten dat, ten behoeve van de noodzakelijke rust voor deze soorten, beperking van de toegang moet worden gezien als een passende maatregel, noodzakelijk voor het goede beheer van dit gebied. Door beperking van de toegankelijkheid wordt gewaarborgd dat op hoogwatervluchtplaatsen en rui-, rust- en foerageergebieden voor vogels een wezenlijke bijdrage wordt geleverd aan de gunstige staat van instandhouding van beschermde soorten.

Het zich bevinden, het betreden of het bevaren binnen een ex artikel 20 aangewezen gebied binnen de in dit besluit bepaalde gesloten periodes moet worden gezien als een handeling die in principe een verstoring heeft op de soorten waarvoor de beperking van de toegankelijkheid van het gebied heeft plaatsgevonden.

Om beroepsvisserij te kunnen blijven bestaan dient de sector in een aanvulling op de passende beoordeling aan te tonen dat het te vergunnen beroepsmatige medegebruik van de gesloten gebieden geen afbreuk doet aan de benodigde extra rust die door het instellen van deze gebieden gewaarborgd moet worden.

Voor de kwantificering van de verstoring van de rust in deze gebieden moet er gelet op het besluit tot beperking van de toegankelijkheid van de gebieden van worden uitgegaan dat reeds van de betreding zelf een verstoring heeft op de benodigde rust uitgaat. Dat

effect kan dus al optreden zonder dat soorten waarvoor het Natura 2000 gebied is aangewezen significant worden verstoord in de zin van artikel 19d lid 1 van de Nb-wet 1998.

4.2 Randmeren

4.2.1 *Inleiding*

In deze alinea wordt een toetsingskader voor de beroepsvisserij op de randmeren uitgewerkt. Visplannen die gedurende de beheerplanperiode worden opgesteld, kunnen naast de voorwaarden in dit toetsingskader worden gelegd. Wanneer de visinspanningen die zijn beschreven in het jaarlijkse visplan passen binnen de voorwaarden van het toetsingskader, dan kan dat jaar worden volstaan met een verzoek om beoordeling door het bevoegde gezag en is vergunningverlening op basis van een passende beoordeling niet aan de orde.

De huidige visserij op de randmeren is in de Nadere Effectenanalyse (NEA I) getoetst. Uit deze toetsing bleek dat de visserij in de randmeren een klein effect kan hebben op instandhoudingsdoelstellingen. Dit effect is echter zeker niet significant omdat de bijvangst aan ondermaatse vis die bij deze vorm van visserij optreedt geen negatief effect heeft op het voedselaanbod voor visetende watervogels die zich onder het instandhoudingsdoelstelling bevinden. Ook de bijvangst aan watervogels is bij deze vorm van visserij zeer gering tot afwezig.

Het uitsluiten van significante effecten is gedaan onder de voorwaarde dat belangrijke rustgebieden, zoals die in de NEA per meer zijn aangegeven, niet negatief door de visserij worden beïnvloed, anders dan in de huidige situatie reeds gebeurt. Anders gezegd: eventuele autonome ontwikkeling in de visserij mag deze rustgebieden niet meer verstoren dan in de huidige situatie gebeurt.

4.2.2 *Kader voor de beroepsvisserij op de randmeren*

Zoals hierboven reeds is aangegeven, heeft de huidige beroepsvisserij op de randmeren geen significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen in de randmeren. Op deze conclusie zijn dan ook de voorwaarden voor toekomstige visserij in de Randmeren gebaseerd.

De visserij op de randmeren kan worden toegestaan wanneer uitbreiding van verstoring van de voor instandhoudingsdoelstellingen belangrijke gebieden (belangrijke rust- en foerageergebieden voor watervogels) wordt voorkomen. Deze voor instandhoudingsdoelstellingen belangrijke gebieden zijn opgenomen in het rapport Nadere Effectenanalyse IJsselmeergebied fase I (Witteveen+Bos & Bureau Waardenburg, 2009). Bij het op kaart zetten van deze gebieden is geconcludeerd dat deze gebieden in de huidige situatie geschikt zijn (voldoende rust garanderen) om de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen realiseren. Dat wil zeggen: de huidige invloed van bestaand gebruik in deze gebieden leidt voor wat betreft verstoring niet tot onaanvaardbaar hoge negatieve effecten. Dit geldt ook voor de verstoring door visserij. Ook in de toekomst zal de visserij in deze gebieden op een zodanige wijze moet worden uitgevoerd, dat de huidige geschiktheid van deze gebieden als rust- en foerageergebied voor (water)vogels blijvend kan worden gegarandeerd. Hiertoewordt jaarlijks bij het vaststellen van de visplannen in overleg met het bevoegd gezag en de beheerders van de verstoringgevoelige gebieden vastgelegd waar en wanneer verstoringgevoelige gebieden door vissers kunnen worden betreden. De reguliere overlegstructuur in de visstandbeheercommissies kan hier waarschijnlijk goed voor worden benut.

Een verandering van de visserijinspanning of de vangstmethode ten opzichte van de huidige visplannen kan niet zonder meer worden toegestaan. Deze toename dient te worden getoetst op effecten op de instandhoudingsdoelstellingen en ter beoordeling te worden voorgelegd aan het bevoegd gezag. Een verandering van de visserij-inspanning of vangstmethode kan worden toegestaan wanneer deze:

- niet leidt tot een vergroting van de bijvangst van watervogels;
- niet leidt tot een effect op de beschikbaarheid van het voedsel voor visetende watervogels door vergroting van de bijvangst aan ondermaatse vis.

4.2.3

Overige maatregelen

Ter voorkoming van bijvangst van kleine vis en watervogels en ter verbetering van de overleving van bijvangst van kleine vis (overlevingsbun) kunnen verschillende maatregelen worden getroffen. Deze maatregelen zijn niet direct gekoppeld aan effecten op Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen, maar zijn vanuit het oogpunt van een duurzame visserij en de Kaderrichtlijn Water wel gewenst of noodzakelijk. Vanuit Natura 2000 kunnen deze maatregelen dus niet worden opgelegd, toch zijn ze ter informatie aan dit kader toegevoegd. Concreet kunnen de volgende maatregelen worden genomen ter voorkoming van ongewenste bijvangst:

- toepassen van grotere maaswijdtes in de kub van schietfuisen (22 mm i.p.v. 18 mm gestrekte maas) en/of ontsnappingsringen in de kub, waardoor ondermaatse aal en kleine vis kan ontsnappen. Deze ring heeft een middellijn aan de binnenzijde van ten minste 13 mm;
- vissen met een driedelige grote fuik;
- frequent (1 of 2 keer tussen de wekelijkse grote schoningsbeurt) lichten van de fuiken, met name bij warm weer;
- aandacht voor het verwerken van de bijvangst, zodat deze weer levend en zonder veel beschadiging kan worden teruggezet, bijvoorbeeld door het toepassen van een zogenaamde overlevingsbun of andere technieken die leiden tot een goede overleving van de bijvangst.

5 Toetsingskader jachthavenuitbreidingen

De watersport in het IJsselmeergebied is in de afgelopen decennia flink gegroeid. Het aantal ligplaatsen in jachthavens is van ca. 5.000 in 1965 gestegen naar 35.764 in 2009 (Stichting Waterrecreatie Advies 2009). In december 2010 waren voor meer dan 20 van deze jachthavens uitbreidingsplannen bekend voor het aanleggen van extra ligplaatsen binnen de eerste Natura 2000 beheerplanperiode (ca. 2012-2018). Het aantal geplande extra ligplaatsen varieert per jachthaven van een honderdtal tot vele honderden. Indien alle nu bekende plannen gerealiseerd worden in de eerste beheerplanperiode betreft het ca. 8.000 extra ligplaatsen (gegevens provincies).

Haven van Andijk: één van de havens in het IJsselmeergebied die graag uit wil breiden

Uitbreiding van het aantal ligplaatsen kan leiden tot een toename van het aantal boten in het IJsselmeergebied en daarmee de drukte op het water. De toename van recreatievaart kan leiden tot een grotere druk op beschermde natuurwaarden, met name verstoring van rust- en foerageergebieden van de grote aantallen watervogels die jaarrond gebruik maken van het IJsselmeergebied. In het kader van de Natuurbeschermingswet dient in de aanvraag voor een Nbwet-vergunning voor een uitbreiding van het aantal ligplaatsen te worden uitgesloten dat het initiatief in cumulatie met andere plannen en projecten (ook uitbreidingsplannen voor andere jachthavens) significant negatieve effecten kan hebben op instandhoudingsdoelstellingen. Hieraan kan worden voldaan als in de vergunningaanvraag kan worden aangetoond dat belangrijke rust-, broed- en foerageergebieden voor vogels niet worden verstoord en er voldoende uitwijkmogelijkheden zijn voor vogels die eventueel wel worden verstoord. Onder verstoring wordt vermindering van de draagkracht van het systeem verstaan (bijvoorbeeld verlies van kwaliteit en omvang leefgebied), zogenoemde maatgevende verstoring waarbij als gevolg van verstoring minder vogels van het Natura 2000 gebied gebruik kunnen maken. Het (tijdelijk) uitwijken van vogels naar alternatieve geschikte rust- en/of foerageergebieden van voldoende omvang *binnen* een Natura 2000 gebied wordt niet als maatgevende verstoring beschouwd. Als in de vergunningaanvraag wordt geborgd dat het project niet zal leiden tot meer drukte op het water in de verstoringgevoelige gebieden, is het voor het aspect 'verstoring' niet nodig een separate toetsing uit te voeren.

Dit onderdeel van het toetsingskader heeft alleen betrekking op het aspect 'verstoring' van een geplande jachthavenuitbreiding en heeft geen betrekking op mogelijke andere negatieve effecten van een uitbreiding. Het doel van dit toetsingskader is te beschrijven welke informatie nodig is, met welke aspecten rekening moet worden gehouden als het gaat om verstoring en aan welke voorwaarden jachthavenuitbreidingen gehouden zijn om ervoor te zorgen dat verstoring geen belemmering vormt om een vergunning te kunnen verlenen.

Voorliggend hoofdstuk biedt dit toetsingskader en beschrijft hoe in de vergunningaanvraag voor een geplande jachthavenuitbreiding kan worden omgegaan met mogelijke verstoringseffecten op:

- verstoringgevoelige gebieden in de kustzone;
- het open water.

Dit toetsingskader gaat niet in op de (on)mogelijkheid om waar dan ook binnen het IJsselmeergebied een uitbreiding van het aantal ligplaatsen te ontwikkelen, dat zal per geval in detail getoetst moeten worden.

Bestaand gebruik van jachthavens en recreatievaart is getoetst in de Voortoets (referentie 2) en in de eerste fase van de NEA (referentie 4), terwijl autonome ontwikkeling van recreatievaart is getoetst in de tweede fase van de NEA (referentie 5).

5.1 Voorkom effecten op verstoringgevoelige gebieden in de kustzone

Inleiding

In de eerste fase van de NEA is voor ieder van de zes Natura 2000 gebieden binnen het IJsselmeergebied een overzicht opgesteld van verstoringgevoelige gebieden. Dit zijn deelgebieden die van groot ecologisch belang zijn als rust-, broed- en/of foerageergebied voor vogelsoorten waarvoor een instandhoudingsdoelstelling is geformuleerd. In NEA I is in detail beschreven waar deze gebieden liggen en in welke periode van het jaar ze voor welke soorten van belang zijn. Deze informatie wordt hier niet herhaald.

Maatwerk voor potentiële knelpunten

Een aantal van deze verstoringgevoelige gebieden is in de huidige situatie gesloten voor alle vormen van recreatie (onder andere een aantal gebieden langs de Friese kust). Aanvullend worden maatregelen genomen om te garanderen dat negatieve effecten van de huidige recreatievaart (inclusief autonome ontwikkeling) in de eerste beheerplanperiode met zekerheid beperkt blijven tot een aanvaardbaar klein niveau. Op drie potentiële knelpuntlocaties in het Markermeer en IJmeer (Gouwzee, kust Muiden, Pampushaven Noord) zal de recreatievaart worden voorgelicht over de exacte ligging van de verstoringgevoelige gebieden en in welke periode(n) van het jaar deze gebieden vermeden moeten worden om de rust voor vogels te garanderen (IJsselmeeraanpak, zie ook paragraaf 4.4 in het Algemeen deel). Door middel van toezicht en monitoring van het gedrag van recreanten in de Gouwzee, de kust Muiden, en Pampushaven Noord, zal gedurende de beheerplanperiode worden onderzocht of de voorlichting voldoende is om de recreatievaart te sturen. Indien de voorlichting niet het beoogde effect heeft, zullen andere maatregelen worden toegepast.

Een algemene gedragscode voor het hele IJsselmeergebied

Daarnaast zullen in het beheerplan kaarten worden opgenomen over de verstoringgevoelige gebieden en de periodes in het jaar waarin verstoring van watervogels een rol kan spelen. In de voorlichting over het beheerplan zal dit punt extra nadruk krijgen. Deze kaarten zullen de basis vormen voor een nog op te stellen gedragscode voor de recreatievaart in het gehele IJsselmeergebied, die er op gericht is de natuurwaarden van het gebied te versterken door het belang van de rust voor de natuur te onderstrepen en verstoringgevoelige gebieden te ontzien. De recreatiesector heeft aangegeven het initiatief voor een dergelijke gedragscode te willen nemen. Vogelbescherming Nederland en Stichting Verantwoord Beheer IJsselmeergebied (VBIJ) worden betrokken bij het opstellen van de gedragscode. Als vergunningverlenend bevoegd gezag voor de Natuurbeschermingswet zullen ook de provincies moeten instemmen met de gedragscode, als deze wordt beschouwd als de invulling van 'voorlichting' van de hiervoor beschreven IJsselmeeraanpak. Dit heeft met name betrekking op de vergunningverlening voor jachthavenuitbreiding.

Borging van behoud van rust bij nieuwe jachthavenuitbreidingen

Ook in het geval van toekomstige jachthavenuitbreidingen is het van belang dat de recreatiedruk op de verstoringgevoelige gebieden niet toeneemt. Door in de kustzones van de Natura 2000 gebieden dergelijke rustgebieden in de juiste perioden van het jaar blijvend te vrijwaren van verstoring, kunnen vogels die eventueel op het open water worden verstoord tijdelijk uitwijken en wordt voorkomen dat deze vogels het gebied definitief verlaten.

Indien de rust in deze verstoringgevoelige gebieden blijvend kan worden gegarandeerd, wordt het voor initiatiefnemers van jachthavenuitbreidingen eenvoudiger om aan te tonen dat een toename van het vaarverkeer geen (significant) negatief effect heeft op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000 gebied.

Door vooraf al maatregelen te nemen die waarborgen dat de rust in verstoringgevoelige gebieden ook na jachthavenuitbreiding niet in het geding komt, kan het toetsen van verstoringeffecten zich beperken tot effecten op vogels die op het open water verblijven. De maatregelen zijn dan onderdeel van het initiatief en kunnen als voorschriften aan de vergunning worden verbonden. In de vergunningaanvraag kan bijvoorbeeld worden omschreven dat met de gebiedsbrede gedragscode voldoende invulling wordt gegeven aan het aspect voorlichting (en het daarmee helpen voorkómen van verstoring) en voor welke verstoringgevoelige gebieden de hiervoor beschreven IJsselmeeraanpak (monitoren, toezicht en eventueel aanvullende maatregelen) moet worden geïmplementeerd om de rust in deze

gebieden te garanderen. Dit zal per locatie concreet moeten worden uitgewerkt en onderbouwd in de vergunningaanvraag⁴. Een alternatief is om in een uitgebreide passende beoordeling de effecten op verstoringgevoelige gebieden te onderzoeken, waarbij wordt ingegaan op het uitsluiten van overlap in gebiedsgebruik tussen boten en vogels in ruimte en tijd. Voor een goed onderbouwde *effectbepaling* vraagt dit ten minste recente informatie over:

- bezettingsgraad met en uitvaarpercentages van vaartuigen in de haven;
- eigenschappen van de uitvarende boten, zoals diepgang en geluidsproductie;
- vaargedrag, mobiliteit (reikwijdte) en veelgebruikte vaarroutes en vaardoelen;
- vaarseizoenen;
- vaarbewegingen vanuit andere havens in de omgeving;
- lokaal gebiedsgebruik door rustende, broedende en foeragerende vogels in ruimte en tijd;
- huidige aantallen en trends van deze vogels binnen het Natura 2000 gebied afgezet tegen de instandhoudingsdoelstellingen;
- potentiële verstoring door landzijdige activiteiten nabij rustzones aan de kust.

Indien op basis van de hiervoor genoemde informatie kan worden onderbouwd dat in het geval van een jachthavenuitbreiding er geen overlap is in gebiedsgebruik tussen boten en vogels in de verstoringgevoelige gebieden, kan de *beoordeling* van de effecten zich ook beperken tot verstoringeffecten op het open water.

Nadere aanduiding van gebieden en seizoenen waar rust bewaard moet blijven

Hieronder wordt per Natura 2000 gebied in tabelvorm een overzicht gegeven van welke jachthavens bij uitbreidingsplannen met welke verstoringgevoelige gebieden in ieder geval rekening moeten houden. Het gaat in de meeste gevallen om verstoringgevoelige gebieden in de directe nabijheid van deze havens. In deze gebieden zal bij toename in vaarbewegingen eerder een toename van verstoringeffecten kunnen optreden dan in gebieden op grote(re) afstand. Gebieden op grote(re) afstand van de jachthavens zullen niet veel effect ondervinden van een uitbreiding. In de figuren hieronder is per verstoringgevoelig gebied de meest kwetsbare periode aangegeven; in de meeste gevallen gaat het om verstoringgevoeligheid van in de kustzone verblijvende watervogels in de nazomer en/of winterhalfjaar en niet om verstoring van broedvogels. Nieuwe informatie over vaargedrag (van de recreatiesector en/of verzameld tijdens reguliere gebiedsmonitoring) en gebiedsgebruik door boten en vogels kan reden zijn de selectie in onderstaande tabellen uit te breiden of in te perken. Het overzicht in deze tabellen beperkt zich tot uitbreidingsplannen die bij de provincies bekend waren in december 2010.

Afhankelijk van het aantal geplande extra ligplaatsen, uitvaarpercentage, nabijheid verstoringgevoelige gebieden, periode van gebruik door vogels en boten, etc., zullen negatieve effecten niet op voorhand altijd uit te sluiten zijn ('x' in onderstaande tabellen 6.1 tot en met 6.5). De keus is aan de initiatiefnemer om in die gevallen direct in te zetten op het nemen van mitigerende maatregelen, waarbij bijvoorbeeld de gedragscode in combinatie met de hiervoor beschreven IJsselmeeraanpak onderdeel zijn van het plan, of een uitgebreide passende beoordeling op te stellen van alle verstoringeffecten (verstoringgevoelige gebieden in de kustzones en het open water).⁵

⁴ In de vergunning zelf of bij vergunningvoorschrift moet dan wel opgenomen worden dat de vergunningaanvraag deel uitmaakt van de vergunning. Voor de kenbaarheid van de verplichting is het aan te bevelen om de gehele gedragscode en de voorlichting daarover deel uit te laten maken van de vergunning zelf (en niet slechts van de vergunningaanvraag) door middel van een vergunningvoorschrift.

⁵ In de (natuurtoets bij de) vergunningaanvraag van een jachthavenuitbreiding worden de effecten op alle soorten en habitats waar het Natura 2000 gebied instandhoudingsdoelstellingen voor heeft in beeld gebracht. In het geval kan worden

5.2

Effectbepaling van verstoring op het open water

Een uitbreiding van de recreatievaart kan ook versturende effecten hebben op watervogels die van het open water gebruik maken. In het afwegingskader beroepsvisserij IJsselmeer en Markermeer (zie hoofdstuk 5.1) wordt er van uitgegaan dat reeds van het 'betreden' van een gebied een versturend effect op de benodigde rust uitgaat.

Het open water in het IJsselmeergebied (zijnde de niet in de vorige paragraaf besproken kustzones) wordt overdag vooral gebruikt door foeragerende viseters en enkele soorten duikeenden. Soorten met een instandhoudingdoelstelling voor één of meerdere Natura 2000 gebieden in het IJsselmeergebied die regelmatig van het open water gebruik maken zijn: fuut, aalscholver, grote zaagbek, nonnetje, kuifeend, tafeleend, topper, brilduiker, visdief, zwarte stern en dwergmeeuw.

Grote zaagbek, nonnetje, topper, brilduiker en dwergmeeuw gebruiken het gebied alleen in het winterhalfjaar en/of vroege voorjaar (oktober tot en met april), wanneer het gebiedsgebruik door de recreatievaart beperkt is. Effecten van een jachthavenuitbreiding op deze laatstgenoemde soorten moeten in de vergunningaanvraag wel in beeld worden gebracht (onder andere rekening houdend met mogelijke toekomstige seizoensverlenging van de recreatievaart), maar zullen vanwege de beperkte overlap in tijd en ruimte naar verwachting niet resulteren in significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van deze soorten.²

Fuut, aalscholver, kuifeend, tafeleend, visdief en zwarte stern vertonen mogelijk wel een overlap in tijd en ruimte in het gebiedsgebruik met de recreatievaart. Voor visdief en zwarte stern geldt dat deze tijdens het foerageren op het open water matig verstoringgevoelig zijn (Krijgsveld *et al.* 2008) en het is niet waarschijnlijk dat de draagkracht voor deze soorten als gevolg van een toename van het aantal boten op het open water af zal nemen.

Futen gebruiken het IJsselmeergebied in het zomerhalfjaar vooral om te ruien (vanaf juli, maar grootste aantallen in augustus en september). De vogels verblijven dan in de kustzones tot enkele kilometers uit de kant. Het aantal ruiende futen in het IJsselmeergebied is de afgelopen twee decennia meer dan gehalveerd. Ruiconcentraties zijn in het IJsselmeer onder andere nog te vinden langs de Afsluitdijk, rond De Kreupel, omgeving Vooroever van Onderdijk en langs de Houtribdijk. In het Markermeer zijn de ruiconcentraties veel kleiner en vooral aanwezig in het zuidelijk deel van de Gouwe, langs de Oostvaardersdijk en in mindere mate langs de Houtribdijk (Noordhuis 2010). De kustzones (tot ca. 500 m uit de oever) van al deze gebieden zijn in de eerste fase van de NEA aangemerkt als verstoringgevoelige gebieden.

Indien de rust in deze verstoringgevoelige gebieden vanaf juli gegarandeerd wordt, zijn er voldoende uitwijkmogelijkheden voor futen die eventueel op het open water verstoord worden.

Hetzelfde geldt voor ruiende kuif- en tafeleenden die vooral in de nazomer de ruime omgeving van de kustzones gebruiken om te ruien. Het bepalen van de effecten van een jachthavenuitbreiding op vogels op open water kan zich daarom toespitsen op de soort aalscholver.

onderbouwd dat er geen overlap is in gebiedsgebruik tussen boten en vogels in de verstoringgevoelige gebieden kan, met verwijzing naar voorliggende handreiking (of beheerplanparagraaf), maar steeds in overleg met het bevoegd gezag, worden volstaan met de vaststelling dat duidelijk is dat er geen significant negatieve effecten zijn op de meeste soorten en habitats, maar dat de soorten van het open water een nadere analyse behoeven. Dit laatste kan op basis van de informatie aangereikt in paragraaf 6.6.3 worden uitgewerkt in de vergunningaanvraag.

Aalscholvers foerageren jaarrond op het open water in het IJsselmeergebied. Tegenwoordig broeden gemiddeld zo'n 11.000 paren verspreid over zeven kolonies in het IJsselmeergebied: het eiland De Kreupel, Vooroever Onderdijk, De Ven bij Enkhuizen, Trintelhaven, Oostvaardersplassen, Lepelaarplassen en Naardermeer (Noordhuis 2010). De verdeling is ongeveer fifty-fifty tussen kolonies in het zuidelijk Markermeer en het noordelijk IJsselmeer. Vanuit deze kolonies worden vooral foerageergebieden in het Markermeer en IJsselmeer gebruikt (Figuur 6.6), maar vogels uit de kolonies in het zuidelijk Markermeer gebruiken ook de randmeren als foerageergebied.

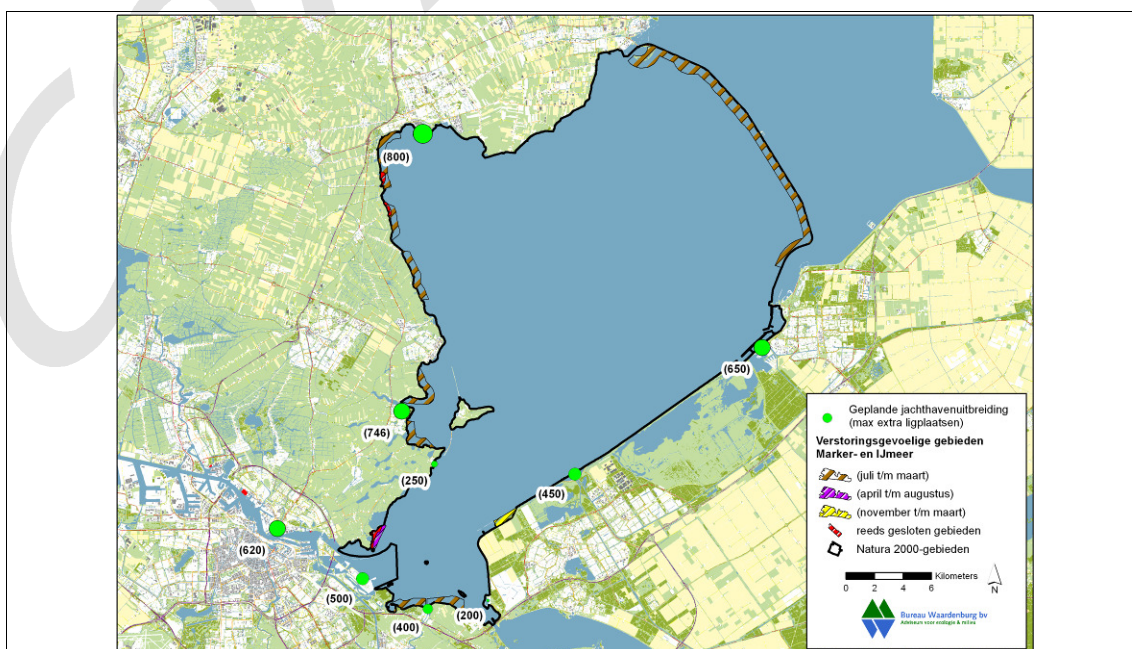
De huidige aantallen broedparen liggen gemiddeld ruim boven de instandhoudingdoelstelling voor de regio IJsselmeergebied; behoud van omvang en kwaliteit van het leefgebied voor een draagkracht van tenminste 8.000 broedparen. Vanwege het recente optreden van enkele zogenaamde 'crashes' in de populatie, mogelijk als gevolg van sterk teruglopende bevisbaarheid door algenbloei, troebeling en/of een verslechterde visstand, is enige alertheid ten aanzien van doelrealisatie geboden (Van Rijn *et al.*, 2010). Het is daarom van belang om in de (natuurtoets bij de) vergunningaanvraag aandacht te besteden aan de effecten van de jachthavenuitbreiding op foeragerende aalscholvers op het open water en deze passend te beoordelen, waarbij rekening wordt gehouden met cumulatie met effecten van andere plannen en projecten, inclusief uitbreidingsplannen voor andere jachthavens. Foeragerende aalscholvers zijn matig verstoringgevoelig (100 - 300 m), waarbij sociaal foeragerende groepen verstoringgevoeliger zijn dan individueel foeragerende aalscholvers (Krijgsveld *et al.*, 2008, Platteeuw & Henkens 1997). In de vergunningaanvraag moet worden onderbouwd dat de belangrijkste foerageergebieden niet in betekenende mate extra worden verstoord als gevolg van de jachthavenuitbreiding. Hiervoor kan gebruik worden gemaakt van informatie over de ligging van de belangrijkste foerageergebieden (Figuur 6.6) en ecologie van de soort (onder andere broedseizoen, foerageergedrag, periode van foerageren en verspreiding buiten de jongenperiode, ligging slaapplekken) alsmede informatie over vaargedrag, uitvaarpercentages, etc.

Tabel 6.1 Jachthavens langs het Markermeer en IJmeer met plannen voor uitbreiding van het aantal ligplaatsen binnen de eerste beheerplanperiode (gegevens provincies)

Gemeente/Plaats	Jachthaven	Mogelijk overlap met verstoringgevoelige gebieden					
		kust polder Zeevang (juli t/m maart)	Gouwezee (juli t/m maart)	Hoeklingse Dam (april t/m augustus)	kust Muiden (juli t/m maart)	Papushaven-noord (november t/m maart)	Houtbrdijk (juli t/m maart)
Hoorn	Schelphoek	x					
Monnickendam	diverse havens	x	x				
Uitdam	Uitdam		x			x	
IJburg	IJburg			x	x		
Amsterdam	NDSM/Entreport			x	x		
Muiden	KNSF			x	x	x	
Muiden	KNZ&RV			x	x	x	
Muiden	Muiderzand/Almerepoort			x	x	x	
Almere	Blocq van Kuffler					x	
Lelystad	Lelystad						x

Toelichting

Voor iedere jachthaven is met 'x' aangegeven welke verstoringgevoelige gebieden effect kunnen ondervinden van de uitbreiding. Wanneer in de vergunningvoorschriften wordt opgenomen dat verstoring in deze gebieden wordt voorkomen (door bijvoorbeeld de IJsselmeeraanpak), dan hoeft geen passende beoordeling te worden gemaakt ten aanzien van het aspect verstoring. Voor ieder verstoringgevoelig gebied is aangegeven in welke periode van het jaar het gebied met name van belang is voor vogels. Zie Figuur 6.1 voor ligging van verstoringgevoelige gebieden en genoemde jachthavens.

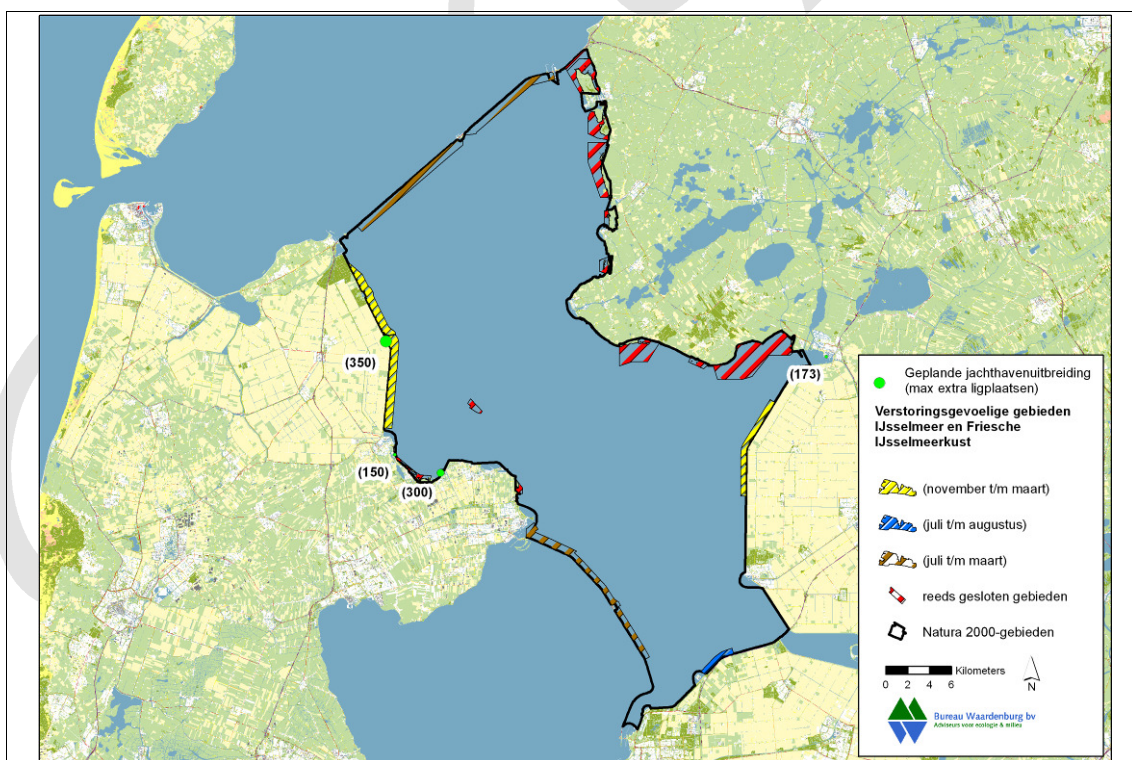
Figuur 6.1 Jachthavens langs het Markermeer en IJmeer met plannen voor uitbreiding van het aantal ligplaatsen binnen de eerste beheerplanperiode (gegevens provincies) en locaties van verstoringgevoelige gebieden en periode van het jaar dat deze gebieden met name van belang zijn voor vogels

Tabel 6.2 Jachthavens langs het IJsselmeer met plannen voor uitbreiding van het aantal ligplaatsen binnen de eerste beheerplanperiode (gegevens provincies)

Gemeente/Plaats	Jachthaven	Mogelijk overlap met verstoringgevoelige gebieden								
		kust Wieringermeer (november t/m maart)	Vooroevers Onderdijk (juli t/m maart)	De Kreupel (april t/m augustus)	De Ven Enkhuizen (juli t/m maart)	Houtdijk (juli t/m maart)	kust Flevopolder (juli t/m augustus)	kust Noordostpolder (november t/m maart)	kust Zuid-Friesland (jaarrond)	kust Friesland (jaarrond)
Wieringerwerf	Oude Zeug	x		x						
Onderdijk	Onderdijk (binnendijs)	x	x	x						
Andijk	Andijk		x	x						
Friesland	Lemmer (3 locaties)							x	x	
										x

Toelichting

Voor iedere jachthaven is met 'x' aangegeven welke verstoringgevoelige gebieden effect kunnen ondervinden van de uitbreiding. Wanneer in de vergunningvoorschriften wordt opgenomen dat verstoring in deze gebieden wordt voorkomen (door bijvoorbeeld de IJsselmeeraanpak), dan hoeft geen passende beoordeling te worden gemaakt ten aanzien van het aspect verstoring. Voor ieder verstoringgevoelig gebied is aangegeven in welke periode van het jaar het gebied met name van belang is voor vogels. Zie Figuur 6.2 voor ligging van verstoringgevoelige gebieden en genoemde jachthavens.

Figuur 6.2 Jachthavens langs het IJsselmeer met plannen voor uitbreiding van het aantal ligplaatsen binnen de eerste beheerplanperiode (gegevens provincies) en locaties van verstoringgevoelige gebieden en periode van het jaar dat deze gebieden met name van belang zijn voor vogels

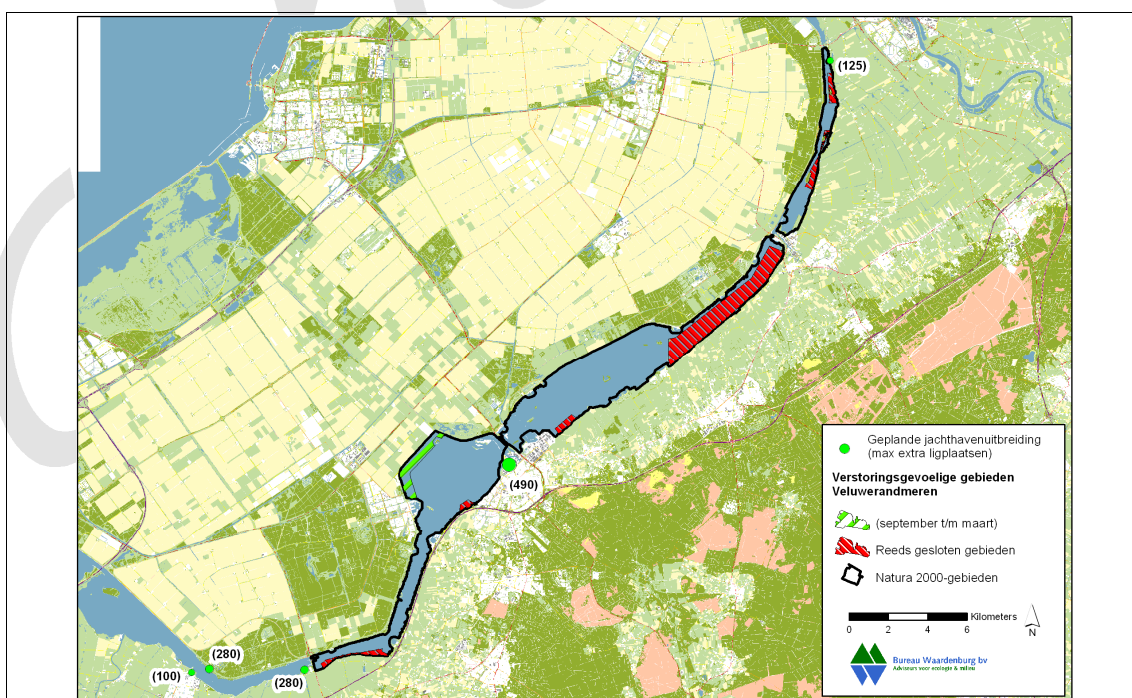

Tabel 6.3 Jachthavens langs de Veluwerandmeren met plannen voor uitbreiding van het aantal ligplaatsen binnen de eerste beheerplanperiode (gegevens provincies)

Gemeente/Plaats	Jachthaven	Mogelijk overlap met verstoringgevoelige gebieden						
		Delta Schuitenbeek (jaarrond)	Zeewolde (september t/m maart)	Harderwijk Zuid (september-april)	Harderwijk Noord (september-april)	Polsmaten-Elburg (oktober-maart)	De Abbert (jaarrond)	Drontermeer (jaarrond)
Harderwijk	De Knar		x	x				
Harderwijk	De Eilanden		x	x				
Bunschoten	Bunschoten							
Nijkerk	Nieuw Hulckesteijn	x						
Zeewolde	Eemhof							
Kampen	Roggebotsluis						x	x

Toelichting

Voor iedere jachthaven is met 'x' aangegeven welke verstoringgevoelige gebieden effect kunnen ondervinden van de uitbreiding. Wanneer in de vergunningvoorschriften wordt opgenomen dat verstoring in deze gebieden wordt voorkomen (door bijvoorbeeld de IJsselmeeraanpak), dan hoeft geen passende beoordeling te worden gemaakt ten aanzien van het aspect verstoring. Voor ieder verstoringgevoelig gebied is aangegeven in welke periode van het jaar het gebied met name van belang is voor vogels. Zie Figuur 6.3 voor ligging van verstoringgevoelige gebieden en genoemde jachthavens.

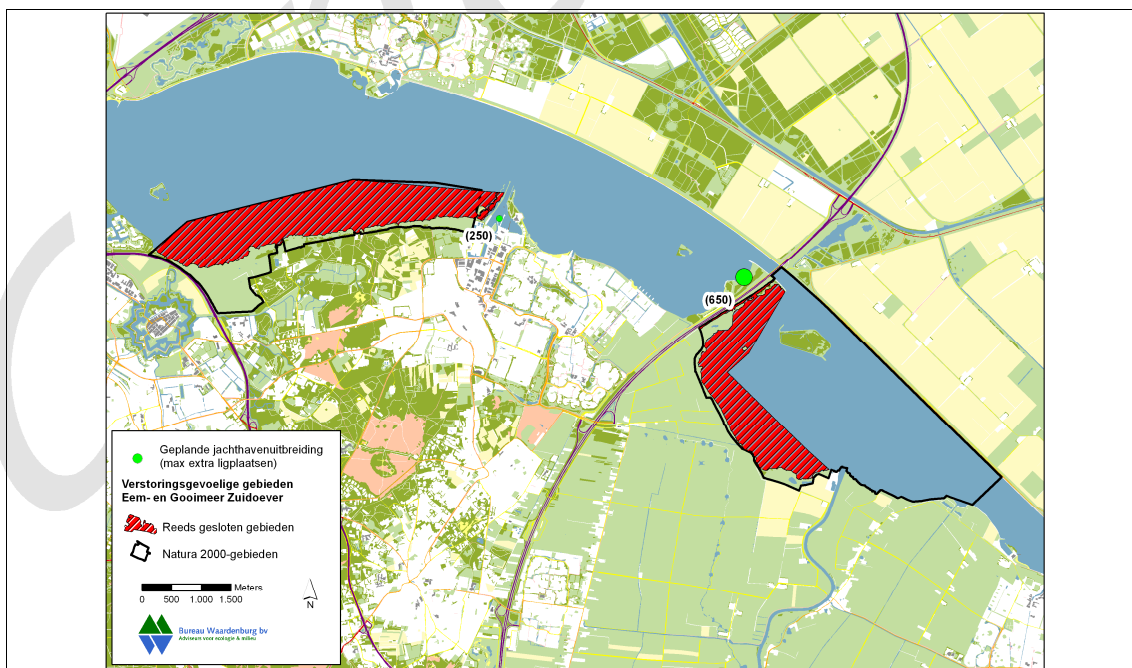
Figuur 6.3 Jachthavens langs de Veluwerandmeren met plannen voor uitbreiding van het aantal ligplaatsen binnen de eerste beheerplanperiode (gegevens provincies) en locaties van verstoringgevoelige gebieden en periode van het jaar dat deze gebieden met name van belang zijn voor vogels

Tabel 6.4 Jachthavens langs het Gooi- en Eemmeer met plannen voor uitbreiding van het aantal ligplaatsen binnen de eerste beheerplanperiode (gegevens provincies)

Gemeente/Plaats	Jachthaven	Mogelijk overlap met verstoringgevoelige gebieden	
		Gooimeer Zuidoever (jaarrond)	Eemmeer (jaarrond)
Huizen Blaricum	Huizen Stichtse Brug	x	x

Toelichting

Voor iedere jachthaven is met 'x' aangegeven welke verstoringgevoelige gebieden effect kunnen ondervinden van de uitbreiding. Wanneer in de vergunningvoorschriften wordt opgenomen dat verstoring in deze gebieden wordt voorkomen (door bijvoorbeeld de IJsselmeeraanpak), dan hoeft geen passende beoordeling te worden gemaakt ten aanzien van het aspect verstoring. Voor ieder verstoringgevoelig gebied is aangegeven in welke periode van het jaar het gebied met name van belang is voor vogels. Zie Figuur 6.4 voor ligging van verstoringgevoelige gebieden en genoemde jachthavens.

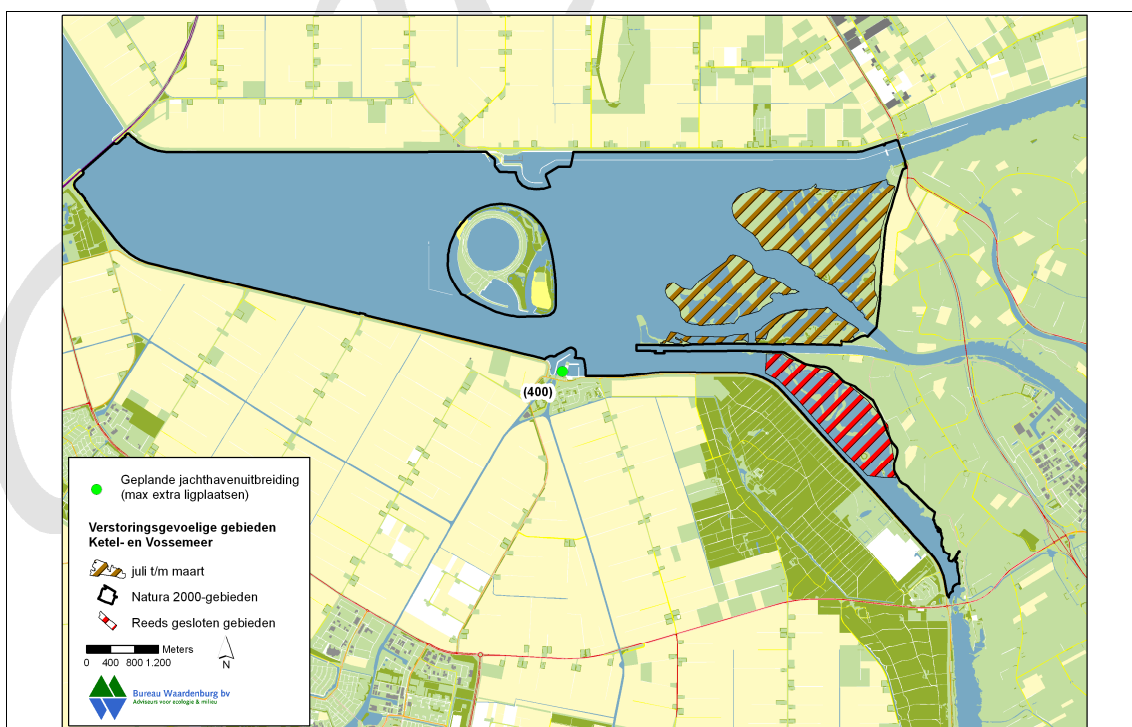
Figuur 6.4 Jachthavens langs het Gooi- en Eemmeer met plannen voor uitbreiding van het aantal ligplaatsen binnen de eerste beheerplanperiode (gegevens provincies) en locaties van verstoringgevoelige gebieden (in dit geval reeds jaarrond gesloten)

Tabel 6.5 Jachthavens langs het Ketel- en Vossemeer met plannen voor uitbreiding van het aantal ligplaatsen binnen de eerste beheerplanperiode (gegevens provincies)

Gemeente/Plaats	Jachthaven	Mogelijk overlap met verstoringsgevoelige gebieden	
		IJsselmonding (juli t/m maart)	Vossemeer (jaarrond)
Dronten	Ketelhaven	x	x

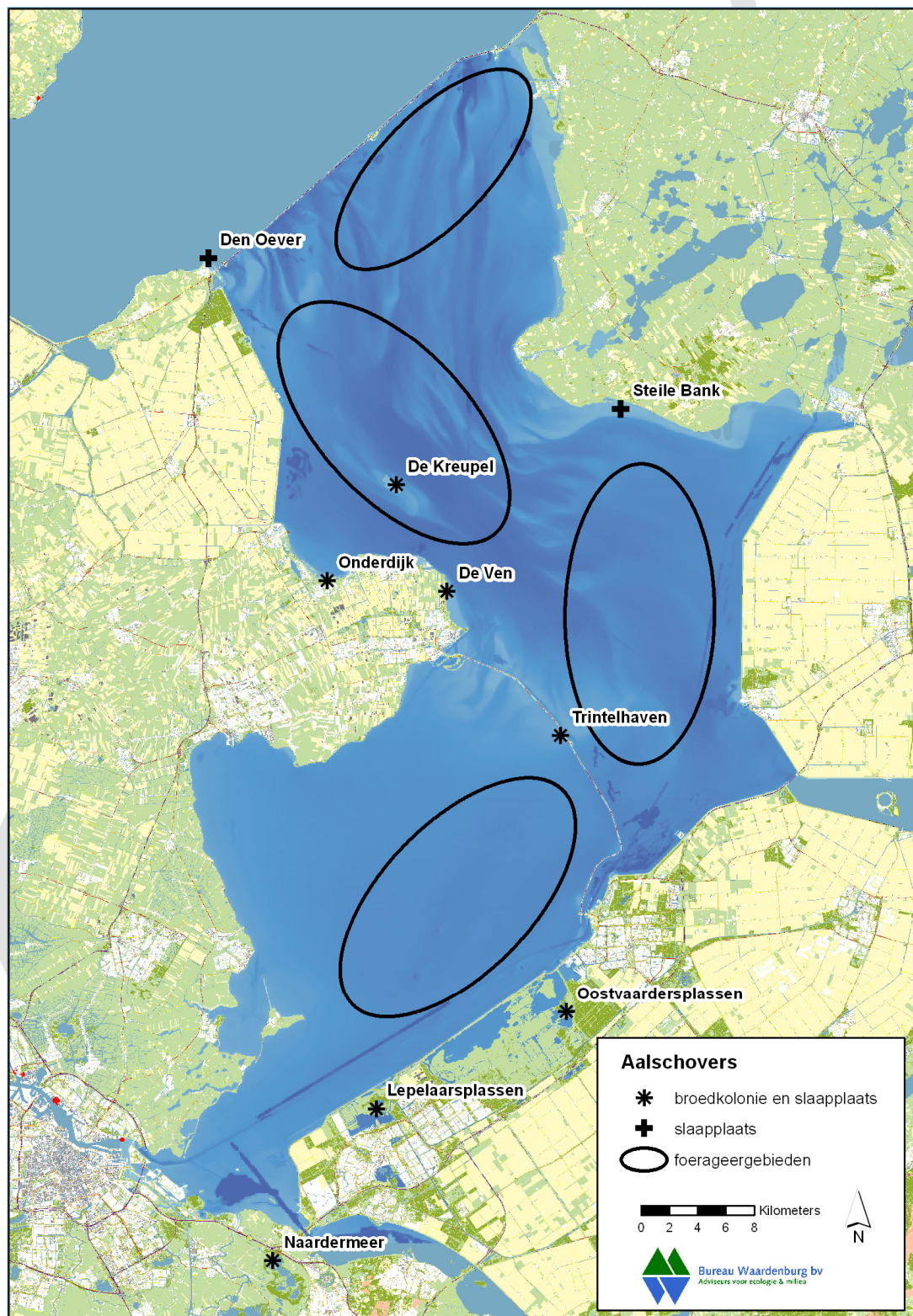
Toelichting

Voor iedere jachthaven is met 'x' aangegeven welke verstoringsgevoelige gebieden effect kunnen ondervinden van de uitbreiding. Wanneer in de vergunningvoorschriften wordt opgenomen dat verstoring in deze gebieden wordt voorkomen (door bijvoorbeeld de IJsselmeeraanpak), dan hoeft geen passende beoordeling te worden gemaakt ten aanzien van het aspect verstoring. Voor ieder verstoringsgevoelig gebied is aangegeven in welke periode van het jaar het gebied met name van belang is voor vogels. Zie Figuur 6.5 voor ligging van verstoringsgevoelige gebieden en genoemde jachthavens.

Figuur 6.5 Jachthavens langs het Ketel- en Vossemeer met plannen voor uitbreiding van het aantal ligplaatsen binnen de eerste beheerplanperiode (gegevens provincies) en locaties van verstoringsgevoelige gebieden en periode van het jaar dat deze gebieden met name van belang zijn voor vogels

Figuur 6.6 Ligging van broedkolonies, slaappleksten en belangrijkste foerageergebieden van de aalscholver in het IJsselmeergebied (gegevens Rijkswaterstaat Waterdienst)

6 Toetsingskader lozingen

In dit hoofdstuk komen twee typen lozingen aan de orde: eerst lozingen van stoffen, vervolgens thermische lozingen.

Lozing

6.1 Lozingen van stoffen

6.1.1 *Waterkwaliteitsbeleid*

Eén van de vormen van gebruik in natte natuurgebieden is het lozen van stoffen in oppervlaktewateren. Het beleid ten aanzien van het lozen van stoffen maakt onderdeel uit van het waterkwaliteitsbeleid dat op rijksniveau is vastgelegd in het Nationaal Waterplan 2009-2015 (NWP). Het algemene beleidskader betreft de toepassing van het *brongerichte* spoor, zoals neergelegd in de Wet milieubeheer (hoofdstuk 5 milieukwaliteitseisen) en de Waterwet. Bij alle bronnen van verontreinigingen worden door middel van vergunningen of algemene regels de best beschikbare technieken (bbt) voorgeschreven om lozingen en emissies terug te dringen. Onderdeel hiervan is de beoordeling van de aanvaardbaarheid van de lozingen na toepassing van bbt op het niveau van de mengzone en het zo nodig treffen van aanvullende maatregelen aan de bron. Bij deze beoordeling die als de emissie-immissie toets wordt aangeduid, kunnen voor de in het Besluit kwaliteitseisen en monitoring waterkwaliteit 2009 (Bkmw) opgenomen stoffen de getalswaarden van het Bkmw als vertrekpunt voor te maken afwegingen worden gebruikt. De huidige stand van bbt wordt

weergegeven in het Handboek Immissietoets (Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Handboek Immissietoets, toetsing van lozingen op effecten voor het oppervlaktewater, 4 oktober 2011). Het aanvullend beleidskader volgt uit de stroomgebiedsbeheerplannen en heeft als doel het realiseren van milieukwaliteitseisen en het waarborgen van 'geen achteruitgang' voor de Kaderrichtlijn water (Krw) waterlichamen in het *effectgerichte* spoor voor zover dit niet kan worden bereikt met het algemene beleidskader.

6.1.2

Nieuwe lozingen

Bij het opstellen van dit beheerplan op grond van de Natuurbeschermingswet (Nbwet) zijn bestaande lozingen doorgelicht om te bezien of er sprake is van significant negatieve effecten voor de Natura 2000 gebieden. Aan de hand hiervan is bepaald of het huidige gebruik al dan niet onder voorwaarden via het beheerplan vrijgesteld kan worden van de vergunningplicht in het kader van de Nbwet. Nieuwe lozingen of uitbreidingen van bestaande lozingen vallen niet onder de vrijgestelde activiteiten. Deze lozingen kunnen vergunningplichtig zijn in het kader van de Nbwet wanneer deze lozingen de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de leefgebieden van de soorten in een Natura 2000 gebied kunnen verslechteren of een significant verstorend effect kunnen hebben op soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Bij het verlenen van watervergunningen voor nieuwe lozingen toetst de waterbeheerder aan het hiervoor beschreven waterkwaliteitsbeleid. Belangrijk onderdeel hierbij is toetsing van activiteiten aan milieukwaliteitsnormen (Bkmw). Aan deze normen ligt een grondige ecotoxicologische analyse ten grondslag, waarbij gebruik wordt gemaakt van de best beschikbare kennis van de effecten van de stoffen op het ecosysteem en de daarin voorkomende organismen. In zijn algemeenheid biedt deze toetsing op basis van het waterkwaliteitsbeleid een goede algemene bescherming van Natura 2000 soorten en gebieden. De eisen vanuit de Nbwet zijn daarmee voor een groot deel afgedekt. In dit beheerplan zijn met het oog op de voorkomende soorten en habitats geen strengere waterkwaliteitsnormen voor de Natura 2000 gebieden gesteld.

Locatiespecifiek kunnen Natura 2000 soorten en habitats strengere eisen stellen aan de waterkwaliteit als gevolg van de ligging in of nabij de mengzone. De mengzone is een zone in de directe omgeving van het lozingspunt waarbinnen de milieukwaliteitsnormen mogen worden overschreden (zie Handboek Immissietoets hoofdstuk 3). In het toetsingsproces voor de verlening van een Nbwet vergunning moet er dan dus door het bevoegd gezag voor de Nbwet gecontroleerd worden of dergelijke soorten en habitats aanwezig zijn.

Nieuwe lozingen dienen te worden beoordeeld op hun locatiespecifieke effecten, zodat in de af te geven vergunning op grond van de Nbwet gewaarborgd kan worden dat hierdoor geen significant negatief effect op het relevante Natura 2000 gebied ontstaat en het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar wordt gebracht.

6.1.3

Waterkwaliteitsbeleid, tenzij

Het toetsingskader gaat ervan uit dat het beschermingsniveau op grond van het bestaande waterkwaliteitsbeleid bij toetsing van de watervergunning overeenkomstig het Handboek Immissietoets voldoende is om een Natura 2000 gebied in algemene zin afdoende te beschermen, tenzij bekend is dat er een soort of habitat aanwezig is die gevoelig is voor verontreiniging afkomstig uit puntlozingen. In dat geval moet onderzocht worden wat de kritische waarde van de relevante stoffen is voor de gevoelige soort of habitat. Is deze kritische waarde lager dan de norm waaraan op grond van het waterkwaliteitsbeleid getoetst wordt, dan kan een lozing mogelijk significant verstorende effecten hebben.

Dit betekent dat het om nieuwe lozingen te kunnen vergunnen vereist is op voorhand na te gaan of er in de relevante Natura 2000 gebieden gevoelige soorten of habitattypen aanwezig zijn. Als er geen gevoelige soorten of habitattypen aanwezig zijn, dan is het voor de bescherming van het Natura 2000 gebied voldoende indien voldaan wordt aan de eisen van het bestaande waterkwaliteitsbeleid en kunnen nieuwe lozingen op deze voorwaarde worden vergund op grond van de Nbwet. Indien er wel gevoelige soorten of habitattypen aanwezig zijn, moeten voor de relevante stoffen kritische waarden worden bepaald. Indien deze lager zijn dan de gangbare norm of doelstelling uit het reguliere waterkwaliteitsbeleid, dan dienen deze door het bevoegd gezag te worden gebruikt bij de toetsing en de beslissing over de aangevraagde Nbwet-vergunning. Nieuwe lozingen kunnen in dat geval worden vergund op grond van de Nbwet, op voorwaarde dat het oppervlaktewater in het Natura 2000 gebied aan de kritische waarde blijft voldoen.

Effecten van allerlei andere activiteiten die gemoeid kunnen zijn met nieuwe lozingen, zoals de bouw van objecten, emissies van stoffen naar de lucht of het veroorzaken van geluidhinder, worden niet in dit toetsingskader beschreven maar dienen wel bij vergunningverlening te worden betrokken.

6.2 Thermische lozingen

6.2.1 Waterkwaliteitsbeleid

Het specifieke beleid ten aanzien van warmtelozingen is vastgelegd in de nota Beoordelingssystematiek warmtelozingen (Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Rijkswaterstaat, CIW Beoordelingssystematiek warmtelozingen d.d. 25 november 2004, vastgesteld op 21 juni 2005). Warmte behoort tot de groep van 'overige stoffen' of overige verontreinigingen, waarvoor de waterkwaliteitsaanpak van toepassing is. Als algemene beleidslijn voor de waterkwaliteitsaanpak geldt dat door de emissie van dergelijke stoffen de waterkwaliteit niet significant mag verslechteren. De eventueel toe te passen technieken zijn dan ook afhankelijk van de toelaatbare belasting van het betreffende oppervlaktewater. Dit kan variëren van geen tot zeer stringente maatregelen.

Nota Beoordelingssystematiek warmtelozingen

Uitgangspunt voor de beoordeling van onttrekking koelwater:

- het oppervlaktewater mag met maximaal 3° C worden opgewarmd door koelwaterlozing tot maximaal 28° C; en
- mengzones die worden begrensd door de 30° C-grens mogen niet te groot worden en kritische functies als drinkwater of waardevolle natuur moet buiten de mengzone liggen.

6.2.2 Nieuwe lozingen Nbwet

Activiteiten die de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van de soorten in een Natura 2000 gebied verslechteren of een significant verstorend effect hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen zijn vergunningplichtig op grond van de Nbwet. Onder de vergunningplichtige activiteiten vallen nieuwe warmtelozingen. Bekende warmtelozingen in en rond de Natura 2000 gebieden zijn individueel getoetst als onderdeel van de zogenoemde Nadere Effecten Analyse (NEA).

In het kader van de vergunningplicht zal specifiek onderzoek moeten worden gedaan naar de effecten van de warmtelozingen op de in het Natura 2000 gebied voorkomende soorten en habitattypen. Dit onderzoek kan verder strekken dan de in het kader van het waterkwaliteitsbeleid gehanteerde beoordelingssystematiek. Bij de thermische effecten is

onderscheid te maken naar lokale effecten nabij het lozingspunt en meer regionale effecten op watersysteemniveau. Ten aanzien van warmtelozingen op het oppervlaktewater kan ten aanzien van Natura 2000 gebieden niet generiek gesteld worden dat wanneer die lozingen voldoen aan de waterkwaliteitsnorm voor watertemperatuur en dus een Watervergunning hebben, ze automatisch ook Natura 2000 proof zijn. Evenmin kan worden gesteld dat een nieuwe aanvraag voor warmtelozing, die niet voldoet aan de waterkwaliteitsnorm en dus zou leiden tot een grotere toename van de watertemperatuur dan de Waterwet toestaat, daarmee ook een probleem zou vormen voor Natura 2000. De mogelijke effecten van warmtelozingen op soorten of habitattypen met instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000 zijn sterk lokaal bepaald en niet af te leiden van de watertemperatuur van het waterlichaam in zijn totaliteit. Een warmtelozing op een plek in een groot waterlichaam kan, ook wanneer het lokaal om een flinke temperatuurstijging gaat, acceptabel zijn voor Natura 2000, als er op die bewuste plek in het waterlichaam geen sprake is van de aanwezigheid van voor watertemperatuur gevoelige soorten of habitattypen. Omgekeerd kan een qua temperatuurstijging veel minder grote warmtelozing op een relatief geïsoleerd deel van het als Natura 2000 aangemerkte waterlichaam lokaal wel (potentieel) aanwezige natuurdoelen met een grote gevoeligheid voor watertemperatuur frustreren.

7 Toetsingskader voor jacht, wildbeheer en schadebestrijding in het IJsselmeergebied

In het toetsingskader voor het omgaan met jacht, wildbeheer en schadebestrijding (het doden van dieren) in en rond de Natura 2000 gebieden in het IJsselmeergebied is uitgegaan van de mogelijke effecten van verschillende vormen van doden en vangen van dieren op de soorten en habitattypen, waarvoor in de verschillende gebieden instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd. Op basis van een limitatieve lijst van in het veld voorkomende methoden van 'doden van dieren' is op basis van een toetsing door Altenburg & Wymenga (referentie 1) onderzocht welke vormen van jacht, wildbeheer of schadebestrijding in elk van de zes Natura 2000 gebieden mogelijk leiden tot schade aan N2000 instandhoudingsdoelstellingen en om welke soorten en habitattypen het dan gaat. Het is dus niet perse zo dat deze activiteiten ook daadwerkelijk binnen het IJsselmeergebied worden uitgeoefend. Deze werkwijze (zowel de methode als de op deze wijze verkregen resultaten) wordt gedragen door het gehele bevoegd gezag (EL&I, provincies) en RWS en is besproken met de KNJV (Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging) en LTO-Noord (Land- en Tuinbouworganisatie Noord). De resultaten van het onderzoek staan hieronder weergegeven, alsmede in elk van de gebiedsdelen voor de voor die gebieden relevante soorten en habitattypen.

Jagers aan het werk

Van elk van de geïnventariseerde methoden is voor alle instandhoudingsdoelstellingen in ieder van de zes N2000 gebieden een inschatting gemaakt van de kans op schadelijke effecten. Dit betekent dan dat betreffende activiteit in een bepaald gebied op bepaalde soorten of habitattypen een negatief effect kan hebben en dat dit daar dan ook niet zonder

Nbwet-vergunning kan worden toegestaan. Dit toetsingskader heeft alleen betrekking op de Nbwet. Of de betreffende activiteit ook op grond van de Flora- en faunawet is toegestaan, vraagt nog weer een andere toets, waarin ook het provinciaal beleid een rol speelt. Zo kan het al dan niet toestaan van een activiteit ook per provincie verschillen.

De resultaten van de exercitie staan weergegeven in tabel 7.1. Als een activiteit in alle gebieden voor alle habitattypen, habitatrichtlijnsoorten en vogelrichtlijnsoorten groen scoort, dan kan deze vorm van doden of vangen van dieren vrijgesteld worden van NBwet-vergunningplicht onder de voorwaarde dat de activiteit in omvang, aard en tijd niet in betekenende mate zal wijzigen, met andere woorden dat er geen intensivering van de activiteit optreedt. Dit is het geval bij: het vangen van konijnen met behulp van fret en buidel, het vangen van konijnen met behulp van een jachtvogel, het doden van houtduiven middels een aanzit, het doden van houtduiven met behulp van een jachtvogel, het doden van edelhert, damhert, wild zwijn en ree middels aanzit, het doden van wild zwijn 's nachts met natuurlijk licht, het vangen en doden van zwarte kraai en kauw middels vangkooien en/of kastvallen, het vangen en doden van vossen middels vangkooien, het vangen en doden van vossen met aanzit en het doden van muskusratten en beverratten met klemmen. Voor het doden van muskusratten en beverratten bestaat er bovendien een landelijke gedragscode voor de bestrijders in het kader van de Flora- en faunawet. Door zich aan deze gedragscode te houden dragen de bestrijders ook bij aan het minimaliseren van mogelijke effecten op Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen.

Scoort een activiteit voor één of meerdere N2000 doelen oranje, dan kunnen er voorschriften aan de Nbwet-vergunning worden verbonden. Dat zal dan meestal gaan om zonering in de tijd, waarbij indien de maanden waarin betreffende soorten in de gebieden aanwezig vermeden worden, de bewuste activiteit kan vergunningvrij kan worden toegestaan. Voor overwinterende watervogelsoorten zullen in de zomer uit te voeren activiteiten niet verstorend zijn. De zomermaanden kunnen hiermee voor deze activiteiten vergunningvrij verklaard worden.

Ook het habitatype trilvenen scoort oranje, hetgeen is toe te schrijven aan zijn specifieke gevoeligheid voor betreding. Deze gevoeligheid geldt jaarrond, maar buiten dit habitatype is betreding nooit een probleem. Activiteiten die dus alleen voor trilvenen oranje scoren, kunnen indien dit habitatype wordt vermeden, verder vergunningvrij worden gesteld. Het doden van wilde eenden en meerkoeten scoort rood op respectievelijk wilde eend en meerkoet. Dit zijn beide in het kader van Natura 2000 aangewezen soorten met instandhoudingsdoelstellingen. Voor het op wat voor wijze dan ook doden hiervan is altijd een Nbwet-vergunning noodzakelijk. In principe wordt deze alleen verleend als de soort meerdere jaren boven zijn instandhoudingsdoelstelling zit.

		Natura 2000-gebied
	Kansverwaarden	Instandhoudingsdoel
	Overzichts- en trivieren	1. Doden van fazanten voor de voet
	Riveronderpad	2. Doden van fazanten middels drijven
	Meervermuis	3. Doden van hazen voor de voet
	Noordse woelmuis	4. Doden van hazen middels drijven
	Groenkolofchis	5. Doden van konijnen voor de voet
	Aalsdover	6. Doden van konijnen middels drijven
	Roerdomp	7. Doden van konijnen met behulp van kunstlicht
	Botine keenderd	8. Vangen van konijnen met behulp van fret en buidel
	Botine keenderd	9. Vangen van konijnen met behulp van een jachtvogel
	Bontbekrover	10. Doden van wilde eenden middels aanzit
	Kemphean	11. Doden van wilde eenden voor de voet jagen
	Visdief	12. Doden van houtduiven middels aanzit
	Smor	13. Doden van houtduiven voor de voet
	Rietzanger	14. Doden van houtduiven met behulp van een jachtvogel
	Fut	15. Doden van edelhert, damhert, wild zwijn en ree voor de voet
	Aalsdover	16. Doden van edelhert, damhert, wild zwijn in de schemerperiode
	Roerdomp	17. Doden van edelhert, damhert, wild zwijn en ree middels aanzit
	Overzichts- en trivieren	18. Doden van wild zwijn 's nachts met natuurlijk licht
	Meervermuis	19. Doden van wild zwijn 's nachts met behulp van kunstlicht
	Groenkolofchis	20. Doden van meerkotten middels aanzit
	Aalsdover	21. Doden van meerkotten voor de voet
	Roerdomp	22. Vangen en doden van zwarte kraai en kauw middels vangkooien en of kastvallen
	Botine keenderd	23. Doden van zwarte kraai en kauw voor de voet
	Bontbekrover	24. Vangen en doden van vossen middels vangkooien
	Kemphean	25. Vangen en doden van vossen middels drijven
	Visdief	26. Vangen en doden van vossen met aanzit
	Smor	27. Vangen en doden van vossen met behulp van kunstlicht
	Rietzanger	28. Doden van knobbelzwanen voor de voet
	Fut	29. Schudden en rapen van eieren van knobbelzwanen
	Aalsdover	30. Schudden en rapen van eieren van overzomerende ganzen
	Roerdomp	31. Doden van overzomerende ganzen voor de voet
	Botine keenderd	32. Vangen van overzomerende ganzen met behulp van netten
	Bontbekrover	33. doden van Wild zwijn middels één-op-één-methode (drukjacht)
	Kemphean	34a. doden van muskusratten en beverratten met klemmen
	Visdief	34b. Idem maar met geweer (bij hoog water in uiterwaarden)

concept

8 Toetsingskader maaien waterplanten

concept

concept

9 Literatuurlijst

1. Brenninkmeijer et al. 2008, Effectenstudie jacht, beheer en schadebestrijding in Natura 2000 gebieden, A&W rapport 1036.
2. Winden van der J., L.G. Turlings en S. Dirksen, 2008. Voortoets bestaand gebruik Natura 2000-gebieden IJsselmeergebied. Bureau Waardenburg B.V., Culemborg.
3. Rijn van S., M. Menken en M. Platteeuw, 2010. Doeluitwerking Natura 2000 IJsselmeergebied. Waterdienst Rijkswaterstaat, Lelystad.
4. Witteveen+Bos en Bureau Waardenburg B.V., 2009. Nadere effectenanalyse bestaand gebruik IJsselmeergebied.
5. Witteveen+Bos, 2011. Nadere effectenanalyse bestaand gebruik IJsselmeergebied, Fase II.